

הדפוס המצוינות - הוצאת חתונה
מועדון ספרים שנים עמוקים
המועדון לצאת לאור עולם

ספר

מנהג עמזקנים

ביאורים והידושים
בספה"ק ליקוטי מוהר"ן

מכון

מעיינים
בנחלים

בעזרת השם יתברך

ספר

מיום עמוקים

ביאורים וחיידושים במאמרי

הספר הקדוש

ליקוטי מוהר"ן

מהרב הקדוש אור האורות

'נחל נבע מקור חכמה'

מו"ה רבי נחמן מברסלב זיע"א

אשר חנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו

שמואל משה קדמד

בלאאמו"ד הרה"ח רבי אהרן ליב זצלה"ה

יוצא לאור ע"י

מכון 'מעינים בנחלים'

תמוז ה'תשפ"ז

פעיה"ק ירושלים תובב"א

יד"ל ע"י
מכון 'מעינים בנחלים'
052-7643910

©
כל הזכויות שמורות

קו 'מעינים בנחלים'
0799-402-242

סדר ועימוד:
י.צ. סטאדיק

עיצוב כריכה ושערים:
שילוב

תורה ח תנינא

תקעו תוכחה

אות א

קולך והגד לעמי פשעם, עם כל זה הוא מעורר ריח טוב בנשמות, וכדאמרו ז"ל (סנהדרין לז.) "וירח את ריח בגדיו - אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו", שמהפך הריח הרע לריח טוב, כי מעורר את השומעים להתחזק ולהיות בשמחה, בחינת שיר של חסד [כדלהלן במאמר]. והשמחה הוא חיות ורפואת הנשמה ומביאה את האדם לתשובה [כדברי רבינו במאמר 'אזמרה' (לקו"מ סי' רפב)] וליראת שמים [כמבואר ב'ליקוטי הלכות' (בכור בהמה טהורה ד)].

והיינו דאיתא על פסוק (שיר השירים א, ג) "לריח שמניך טובים" דתיבת 'לריח' עולה רמ"ח, היינו רמ"ח מצוות עשה, כי (תהלים יט, ט) "פיקודי ה' ישרים משמחי לב".

ג) כמו כן על ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח על ידי זה מזוין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם. אפשר דהיינו המשך הפסוק [המובא בתחילת המאמר] 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חמא', היינו שלא ישא

א) על ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו. עיין זוהר (שמות י): "נשמתין דצדיקיא דאתלקיטו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב" [נשמות הצדיקים שהסתלקו מן הארץ כשהם זכאים ולא הספיקו לחטוא ובעוד שנותנים ריח טוב]. וכן איתא בלשון חכמינו ז"ל שמכנים את הסטיה מדרך הישר בלשון סרחא, כנזכר אצל אדם הראשון (סנהדרין לח): "עשירית - סרח".

ב) על ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח על ידי זה מזוין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים וכו' ועל כן הוא מבאיש ריחם ועל ידי זה הוא מחליש את הנשמות שלהם. כי כשמזכיר מעשיהם הרעים באופן שאינו ראוי מפיל בזה את השומעים לעצבות ומרה שחורה ויאוש ומחליש את נשמתם. לעומת זה המוכיח הראוי אף שמזכיר העוונות, כלשון הפסוק [המובא להלן במאמר] 'כשופר הרם

שהמקום גרם להם לחטוא, כמבואר ב'ליקוטי הלכות'. וכן בתוכחתו על העגל אמר 'ודי זהב' שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר 'וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל', כפרש"י שם. דריבוי השפע גרם להם לחטוא.

ואפשר דזה ההבדל בין הזזה למסמוס, דחיצוניות החטא בוודאי יש לו ריח רע מאד ובהזזה בעלמא מתעורר ונרגש הריח הרע. אך כדי למצוא את פנימיות סיבת החטא צריך למסמס בחוץ עד שמבינים ורואים שבאמת אינם ראויים לחטא כפי גודל קדושתם והמקום הוא שגרם להם.

וזה סוד קול המוכיח הראוי שמקבל את קולו מסוד הניגון שיתער לעתיד, כמבואר להלן במאמר, כי הניגון מעורר הפנימיות. וזה יתקיים בשלמות כשיתגלה סוד שורש קדושת ישראל בשלמות, כי הניגון הוא בחינת מסמוס החודר לעומק ולפנימיות.

ואפשר שזה נרמז במעשה של הבנים שנחלפו (סיפורי מעשיות, מעשה יא), אחר שסידר את הכסא כראוי, התחילו כולם לנגן ניגון נפלא מאד, וענה ואמר בן המלך האמת [שהוא סוד כלל ישראל] אל בן השפחה, 'עתה אני מבין שאני בן המלך האמת'. ובשיחות שאחר המעשה שהניגון הנפלא הוא השיר שיתנגן לעתיד. וכדלהלן במאמר דהשיר חדש שלעתיד הוא סוד קול המוכיח הראוי.

וענין הכסא שסידר בן המלך נרמז במאמר 'תקעו - ממשלה' שהצדיק יודע מקומו של כל אחד ויודע לדון כל אחד לכף זכות שמקומו גרם לו, כי הוא אוהו בבחינת כסא הכבוד, בחינת שרשי הנשמות. וזה גרם שהתחילו כולם לנגן את הניגון הנפלא, ומזה הבין שהוא הבן מלך האמת.

ויזיו את החטא שלא תעלה צחנתם ויבאש ריחם. ומתאים לדברי הגמ' בערכין [המובא גם הוא בתחילת המאמר] לגבי מצות תוכחה "יכול אפילו משתנים פניו, תלמוד לומר לא תשא עליו חטא". ועיין רש"י שם "שיודע להוכיח - דרך כבוד שלא יהו פניו משתנין".

ד על ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח על ידי זה מוזיון ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם. ולענין הריח הטוב שמעורר המוכיח הראוי נקט רבינו להלן במאמר [אות ין לשון מסמוס, 'שממסמסין בדבר שיש לו ריח, כדי שיהיה הריח נודף'. כי הזזה הוא כשנוגע מעט בדבר אפילו ברפרוף ומזיוו ממקום למקום, מיד מעורר הריח הרע. אולם מסמוס הוא בחוץ שממסמס בדבר כדי שיהיה ריחו נודף. כי המוכיח הראוי שיודע סוד קדושת ישראל בשרשם, יודע שבאמת אין עוון שייך לישראל כלל, כדברי רבינו במאמר 'כי מרחמם ינהגם' (לקו"מ תנינא סי' ז). ואין זה אלא שמקומו גרם לו לחטוא, כמבואר במאמר 'תקעו - ממשלה' (לקו"מ תנינא סי' א, יד) "כמו שאמרו רבותינו ז"ל 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו', ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השי"ת", ומבואר שם שהצדיק אוהו בבחינת כסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא בחינת 'מקומו של עולם', בחינת 'וישת עליהם תבל', ולכן יכול למצוא כף זכות בכל אחד ואחד. וזהו שאומר רבינו להלן שהתוכחה של המוכיח הראוי הוא בחינת התוכחה של משה רבינו שעליה נאמר 'נרדי נתן ריחו - עזב לא נאמר אלא נתן', שבתוכחתו מוסיף ונותן בהם ריח טוב. כי משה הזכיר בתוכחתו את המקומות שחטאו בהן וכו' מפני כבודן של ישראל, כפירוש רש"י שם. היינו שדן אותם לכף זכות

האדם עבור השמחה בעת קיום המצוות הוא יותר מהשכר שיקבל על עצם קיום המצווה.

(ו) אב"ל כשהמוכיח ראוי להוכיח אוי אדרבה הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות. ב'ליקוטי הלכות' (ציצית ה, ז) מבאר מוהרנ"ת שנעשים מהעוונות זכויות ובכך מתהפך הריח הרע של החטאים לריח טוב. והוא על דרך שדרשו חכמינו ז"ל (סנהדרין לז). על פסוק (בראשית כז, כז) "וירח את ריח בגדיו" הנאמר אצל יעקב, [שהוא סוד המוכיח הראוי, כדלהלן במאמר], "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו - דאפילו בוגדים שבהם יש להם ריח" [גירסת 'עין יעקב'].

ובזה מדויק לשון רבינו 'הוא מוסיף ונותן בהם ריח טוב', היינו שמלבד הריח טוב שיש במצוות שעושים, המוכיח הראוי 'מוסיף' ונותן בהם ריח טוב, כי הריח הרע של החטאים מתהפכים לריח טוב על ידי תוכחתו.

ועיין 'פרפראות לחכמה' על מאמר 'אשרי העם - השגחה' (סי' יג) על דברי רבינו שמפרש הפסוק 'אריתי מורי עם בשמי' שהצדיק מעלה את פגם הרצון המרומז בתיבת 'מורי' [בחינת 'מרת נפש'] 'עם בשמי' יחד עם הרצונות הטובים. וכתב שם שהבושם הנקרא מור מופק מדם חיה טמאה, כדברי הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פרק א). ונעשה ממנו בשמים ראש לשמן המשחה, בחינת 'עוונות נתהפכין לזכויות' על ידי תשובה מאהבה. ואפשר דהכי נמי קול המוכיח הראוי שהוא בחינת שיר של חסד כדלהלן, מעורר את השומעים לתשובה מאהבה.

(ז) כי התוכחה צריכה להיות כבחינת התוכחה של משה שהוכיח את ישראל

ואפשר דחלקי הכסא שסידר היינו נשמות ישראל המושרשים בכסא הכבוד ובן המלך התבונן והבין להעמיד כל נשמה על מקומה הנכון, כי הוא אוהז בכסא הכבוד ויודע מקומו של כל אחד. ועל ידי זה יודע לדון את כל אחד לכף זכות וזהו סוד הניגון, כמבואר במאמר 'אזמרה' (לקו"מ סי' רפב). ולכן כשסידר הכל במקומו התחילו כולם לנגן את הניגון הנפלא והתברר לו וידע שהוא בן המלך האמת, כאמור. כי בן המלך האמת הוא שורש הנשמות שבכסא הכבוד והוא עצמו סוד הכסא.

(ח) ועל ידי זה נפסק השפע מכל העולמות התלויים באלו הנשמות. בדברים אלו טמן רבינו הק' חיוק גדול ונפלא ונתן ריח טוב באלו הנשמות ולכל נשמות ישראל. כי נשמת האיש הישראלי בכל מצב שהיא ממשכת שפע וחיות להרבה עולמות רוחניות. כי כל מצוה וכל דבר טוב וכל תנועה טובה שהאדם עושה משפיע שפע וחיות לכל העולמות התלויים בו. כדברי רבינו במאמר 'ויהי הם מריקים שיקהם' (לקו"מ סי' יז) שבריאית כל העולמות היה כי השי"ת צפה את ההתפארות שיהיה לו מכל אחד מישראל ואפילו מתנועה טובה של הפחות שבישראל, בבחינת 'ישראל אשר בכך אתפאר' ומזה נתעורר רצונו ית' לברוא את העולמות. ועל אחת כמה וכמה אחר שכבר נבראו העולמות וישראל מקיימים מצותיו ית' שעולה מזה נחת נפלא לפניו ית' וכל העולמות מקבלים שפע וחיות חדש בכל רגע ורגע מכל מעשה מצוה או תנועה טובה של איש ישראל ובפרט כשעושים אותה בשמחה ובכוונה לעשות נחת רוח לבורא ית"ש, שעל ידי זה נשפע שפע בכפלי כפליים, כמבואר בספרים [עייין ספר 'כד הקמח' לרבינו בחיין] שהשכר שיקבל

ומה נפלא לפי זה הא דאיתא בגמ' (ברכות לב.) "משה הטיח דברים כלפי מעלה", היינו תפלה בבחינת דין המבואר להלן במאמר (אות א) שעל ידה זוכים לקול התוכחה הראויה.

עוד שם בגמ' "מאי ודי זהב", אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, הוא גרם להם לעשות את העגל". עוד שם להלן "מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה, שנאמר 'וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל'". הרי שבדברי תוכחתו היה מלוכש תפלה בבחינת דין כלפי מעלה.

גם בעצם דברי התוכחה רמז גם שאינם חוטאים כל כך, כדברי הגמ' שם "מה יעשה אותו הבן שלא יחטא". והיינו דברי רבינו שבתוכחה של הצדיק הוא דן לכף זכות, בחינת 'חוט של חסד' שנמשך על המוכיח הראוי, שמוסיף בהם ריח טוב על ידי השיר של חסד, כמבואר במאמר. שזה תלוי בתפלה בבחינת דין, כדלהלן במאמר.

ובזה יובנו גם דברי רבינו שהתוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה שעל ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב בבחינת 'נרדי נתן ריחו' - עזב לא נאמר'. כי אף שפסוק זה נאמר על חטא העגל, מנין שהכוונה לתוכחתו של משה רבינו ע"ה. אולם למבואר שבתוכחה דן אותם לכף זכות, הרי שבעצם התוכחה נתן בהם ריח טוב.

עוד שם בגמ' כמה משלים שמכשול חטא העגל היה בשביל כסף וזהב שהשפעת להם. והגמ' מסיימת "היינו דאמרי אנשי מלי כריסיה זני ביש, [רש"י] - "מילוי הכרס הוא ממיני חטאים הרעים" שנאמר 'כמרעיתם

על מעשה העגל. לכאורה הכוונה לדברי התוכחה של משה רבינו בתחילת פרשת דברים (א, א) "בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב", פירש רש"י "ודי זהב - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם".

ב'חיי מוהר"ן (אות מד) מסופר כי מאמר זה אמר רבינו הק' בראש השנה האחרון לחייו סמוך להסתלקותו [ח"י תשרי תקע"א] "כי עיקר התוכחה של גדולי הצדיקים היא סמוך למיתתן, כדברי רש"י על פסוק 'אלה הדברים וכו' [שם א, ג] "מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, ממי למד מיעקב, שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה וכו' ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו כו' כדאיתא בספרי. וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וכן שמואל שנאמר 'הנני ענו בי', וכן דוד את שלמה בנו".

עוד שם ב'חיי מוהר"ן "גם שם [במאמר] מדבר מענין מלחמת עוג וכו', שזה בחינת 'אלה הדברים אשר דיבר משה וכו' אחרי הכותו את סיחון ואת עוג וכו'". היינו מה שמבואר בסוף המאמר שהצדיק הזוכה לקול התוכחה של משה רבינו ועל ידו מוסיף ונותן בהם ריח טוב, נרמז בסיפור מלחמת עוג. ואומר מוהר"ן דזהו מה שנאמר בתורה שמשה הוכיח אותם 'אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן', היינו אחר שזכה לקול אשר על ידו אפשר להוכיח.

טוב, כי כל יהודי יש בו ריח טוב מצד שרשו ומהותו והתוכחה של המוכיח הראוי מעורר את הריח הטוב שבו שיהיה נודף וגם מוסיף ונותן בהם עוד ריח טוב וגם הריח הרע של המעשים הרעים מתהפך לריח טוב, כאמור לעיל. וכן מדויק מלשונו להלן (אות י) "וזה בחינת למס, בחינת מסמוס, שממסמסין בדבר שיש לו ריח כדי שיהיה הריח נודף", היינו שהריח טוב קיים ורק צריך למסמסו שיהיה נודף ומתפשט למרחק להחיות כל העולמות.

ז) בבחינת נרדי נתן ריחו הנאמר על מעשה העגל עוב לא נאמר אלא נתן כמו שפרש רש"י שם וכמו שאמרו רבותינו ז"ל בנב'. זה לשון רש"י על הפסוק "נרדי נתן ריחו - חילוף להבאיש, בעוד שהשכינה בסיני קלקלתי בעגל. ולשון חיבה כתב הכתוב 'נתן ריחו' ולא כתב 'הבאיש' או 'הסריח' לפי שדיבר הכתוב בלשון נקיה". וזה לשון הגמ' "מאי קרא 'עד שהמלך במסיבו נרדי וגו' [נתן ריחו], אמר רב ועדיין חביבותא היא גבן דכתיב 'נתן' ולא כתב 'הסריח'". וברש"י שם "נתן - עזב ריחו הטוב לאחרים. ועדיין חביבותא היא גבן - אף על פי שהמקרא מספר בגנותו, הראה לנו לשון חיבה מדלא כתיב 'הסריח'. ובתוס' "ולא כתיב 'הסריח' - לשון מגונה. לא היה לו לכתוב. אלא כלומר ולא כתב 'עזב ריחו' דהוה משמע 'הסריח', אלא כתב 'נתן' לשון חביבות". תוס' מבאר שאין הכוונה שהפסוק היה משתמש בלשון 'הסריח' שהוא לשון מגונה, אלא שניתן היה לכתוב 'עזב' שהוא לשון נקיה והיה משתמע ממנו 'הסריח'. אך גם ברמז לא אבה הכתוב לכתוב שיהיה משמע 'הסריח', ומשום חביבותא דישאל כתב 'נתן' שמשמעו נתן ריח טוב. וכדברי רבינו דתוכחתו של משה על מעשה העגל הוסיף ונתן בהם ריח טוב.

וישבעו וגו' וירם לבם על כן שכחוני. רב נחמן אמר מהכא 'ורם לבבך ושכחת' וכו' ורבנן אמרי מהכא 'ואכל ושבע ודשן ופנה'. ואיבעית אימא מהכא 'וישמן ישורון ויבעט'.

ויובנו בזה דברי רבינו להלן שחטא האכילה 'מזונא דגופא' מחליש 'מזונא דנשמתא' שהוא הריח. דלכאורה מדוע מקשר דווקא את אכילת הגוף שהוא מחליש ריח הנשמה. אך עם דברי הגמ' אתי שפיר, כי חטא העגל שכלל כל החטאים, היה על ידי מילוי הכרס ועל ידי ריבוי כסף וזהב, שהוא בגדר של ריבוי אכילה 'מזונא דגופא', כדברי הגמ'.

ח) כי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה שהוכיח את ישראל על מעשה העגל שעל ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב. משמע שעצם התוכחה מעורר ונותן בהם ריח טוב, כי כל יהודי מצד מהותו ושרשו יש בו טוב נפלא, כדברי רבינו במאמר 'עתיקא טמיר וסתים' (לקו"מ סי' כא) על פסוק 'ישראל לסגולתו', שהטוב שבישראל הוא ענין סגולי, למעלה מן השכל. וכן הוא אומר במאמר 'אזמרה לאלוקי בעודי' (לקו"מ סי' רפב) ד"אין אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו". [נוכר הובא לעיל (אות ה) דברי רבינו במאמר 'ויהי הם מריקים שקיהם' (לקו"מ סי' יז)]. ואף שהאדם נכשל במה שנכשל, לא פג טעמו וריחו לא נמר, אלא שצריך לעורר את הריח הטוב שיהיה נודף להחיות את העולמות, היינו למסמס את הנשמות על ידי התוכחה של המוכיח הראוי וזה גורם להם להוסיף ולהרבות עבודת השי"ת והריח הטוב מתפשט ומוסיף והולך שפע וחיות בעולמות. וזהו הלשון ש'על ידי תוכחה של משה וכו' הוסיף ונתן בהם ריח

י על ידי זה הוא נותן ריח טוב בהנשמות שהוא בחינת מזונא דנשמתא. לעיל כתב 'הוא מוסיף ונותן ריח טוב בנשמות'. ונראה דהכוונה על המסמוס [המובא להלן במאמר (אות י)] שעל ידו ריח הטוב נודף ומתפשט להחיות העולמות.

ואפשר דזולת התפשטות הריח להחיות העולמות, יש תועלת בהתפשטות הריח גם לשומעי התוכחה עצמם שמעורר אותם ליראת שמים שהוא בחינת ריח, מזונא דנשמתא. כי לפני התוכחה לא נרגש הריח הטוב שבמהות ושורש הנשמה גם לאדם עצמו. ועל ידי קול התוכחה שהוא המסמוס הריח מתחזק ונודף.

ולכן גם בתוכחה הראויה נאמר 'זהגד לעמי פשעם', שצריך להזכיר להם רעת החטא, כי גם במעשים הרעים מסתתר הריח הטוב שהוא עצמות קדושת נשמת ישראל, אלא שהחטא מפילה את קדושת נשמתם בתוך החיצונים ושם נהפך לריח רע. והמסמוס מהפך ומחזיר את הריח הטוב. לכן כשמזכיר החטא בתוכחה שהיא קול הניגון, בזה הוא ממסמס ומהפכתו לריח טוב.

יא הוסיף ונתן בהם ריח טוב שהוא מזונא דנשמתא וכו' ועל ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא וכו' והתיקון לזה הוא על ידי בחינת קול כי בחינת קול הוא משקה את הגן ששם גדלים כל הריחות והיראות. הריח הטוב היינו הקדושה הפנימית שיש בכל אחד מישראל שכידוע אינה נפגמת לעולם. [הקדושה הפנימית הזאת מבוארת הרבה במאמרי רבינו הק' ומכונה בכינויים שונים, כל פעם לפי ענין המאמר. וכאן קורא לה רבינו 'ריח טוב']. והנה כאן משמע לכאורה

שבהתגבר מזונא דגופא נפגם מזונא דנשמתא שהוא הריח הטוב. ובהמשך כאן אומר רבינו דהתיקון הוא על ידי ה'קול המשקה את הגן', ומסמיך לזה את הפסוק שהשיב אדם הראשון להשי"ת על השאלה 'איכה' שענה 'את קולך שמעתי בגן ואירא' שבשמיעת קול ה' החל תיקון היראה שנפגם על ידי החטא. משמע שבאכילת עץ הדעת הגביר מזונא דגופא ונפגם הריח שהוא היראה. אולם בספר 'בני יששכר' (חודש אדר מאמר ה) מבואר דבחינת הריח לא נפגם בחטא עץ הדעת. וכן הוא האמת שהריח הטוב שהיא הקדושה הפנימית של ישראל אינו נפגמת לעולם, אלא שבהתגבר הריח הרע של מזונא דגופא הוא מעלים ומכסה על הריח הטוב ושוב אין הריח הטוב נרגש. וידוייק בלשון רבינו ד'על ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא', 'נחלש' דייקא, היינו כדאמרן, שהריח הטוב שהוא מזונא דנשמתא רק נחלש ולכן אינו מורגש אך עצמיותו אינו נפגם לעולם.

יב כי יש מזונא דנשמתא ומזונא דגופא ועל ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא. כי 'מזונא דגופא', היינו אכילה ושתיה [שאינם כראוי] מחלישים את היראה שהיא 'מזונא דנשמתא', שהיא הריח [כי ריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו], בחינת 'והריחו ביראת הוי"ה'.

יג כי יש מזונא דנשמתא ומזונא דגופא ועל ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא. ב'לקוטי הלכות' (מאכלי עכ"ם ב, א) מקשה מוהרנ"ת דלכאורה איך מותר לאכול אם מזונא דגופא מחליש מזונא דנשמתא. ומתיר דאכילתם של ישראל קדושים אפילו מאכל הגוף היא בחינת מזונא דנשמתא, כי מקדשים עצמם ואוכלים בקדושה ובטהרה ומברכים על

הוא בבחינת מזונא דנשמתא שהוא הריח כנ"ל. ועל ידי שאנחנו ישראל עם קדוש ממשיכין קדושה של שבת לששת ימי החול, כי 'מההוא יומא מתברכין כל שית יומין' וכו' על כן כל אכילתנו בכל ששת ימי החול היא בבחינת מאכל שבת, כי צריכין לאכול תמיד לכבוד שבת ואזי נתתקן אכילת ימי החול גם כן בבחינת מזונא דנשמתא על ידי שאוכלין לכבוד שבת שאז היא בחינת מזונא דנשמתא".

יד) עקב דקדושה שהוא בחינת עקב ענוה יראת ה' שהיא בחינת ריח בבחינת והריחו ביראת ה' שהוא מזונא דנשמתא. היינו המובא לעיל 'איזה דבר שהנשמה נהנית ממנו וכו' זה הריח'. כי התוכחה הראויה מעוררת את שומעיה ליראת ה' שהוא הריח הטוב של המעשים טובים. כפשטות ענינה של תוכחה מוסר לעורר יראה באדם.

והתוכחה שאינה ראויה מעוררת ריח הרע של המעשים רעים, היינו דינים ויראות נפולות, שהם ההיפך של יראת ה', בחינת (איוב ד, ו) "הלא יראתך כסילתך" [כמובא במאמר המתחיל דע כי יש יראות נפולות' (לקו"מ סי' קנד) ובמאמר המתחיל 'צריך לזוהר מאד להיות שמח בשבת' (לקו"מ תנינא סי' יז)], היינו דיש יראה עם כסילות הגורם לעצבות ומרה שחורה וחלישות הנשמה שחיותה מהריח הטוב של יראת ה'.

והיינו דברי מוהרנ"ת (ליקוטי הלכות, בהמה טהורה ד, כח) ש"צריכין לזוהר מאד שלא לקבל היראה והמוסר לרעה ח"ו רק לטובה, שמעוצם היראה יחזק את עצמו לקיים דברי רבינו שהזהירנו להאמין בחסדו וטובו ית' שאינו נפסק לעולם ולחזק את עצמו בכל עת מחדש בכל מה שיוכל, כמבואר בדברינו

כל דבר תחילה וסוף, שהוא בחינת 'קול יעקב' המכניע עקב דסטרא אחרא. ולכן אכילתם ושתייתם הם בבחינת מזונא דנשמתא. ועיקר תיקון האכילה בבחינת מזונא דנשמתא הוא על ידי בחינת שבת, כי צריך שתהיה כל האכילה אפילו בימי החול לכבוד שבת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. ואכילת שבת היא כולה קודש ואין לסטרא אחרא אחיזה בה, והיא כולה בחינת מזונא דנשמתא. כי אכילת שבת היא עונג שבת ועונג שבת זה בחינת 'נהר היוצא מעדן להשקות את הגן', כי ענג ראשי תיבות עדן נהר גן, כמובא בזוהר. והוא בחינת הקול שעל ידו גדלים הריחות ומכניע מזונא דגופא ומגביר מזונא דנשמתא שהוא הריח.

עוד מבאר שם דקול יעקב כלול משלשה אבות כנגד, כי הקול כלול מאש מים רוח שהם כנגד שלשה אבות [עיין מאמר 'תקעו אמונה' (לקו"מ תנינא סי' ה)], כנגד שלש סעודות של שבת, בבחינת 'וקראת לשבת עונג והאכלתיך נחלת יעקב אביך'. עוד מבואר שם דעל כן מריחים הדס בשבת שהוא 'ענף עץ עבות' והוא בחינת יעקב כמובא, בחינת קול שמשם הריח, בחינת 'ראה ריח בני' הנאמר ביעקב. כי בשבת זוכים לבחינת 'נהר היוצא מעדן' שהוא בחינת יעקב בחינת קול שמשם הריח.

עוד שם "וזה בחינת השבע קולות שאנו אומרים בשבת, גם אנו אומרים אז 'נשאו נהרות קולם'".

עוד שם "וזה בחינת 'תבשיל של שבת ריחו נודף' וכו' כי יש לו ריח טוב הנמשך מנהר היוצא מעדן שהוא עונג שבת. ועל כן

כמה שיחות קדושות ונוראות בענין זה, פוק עיין ותשכח, אשריך אם תאחו בהם".

וזתו השיר של חסד שמעורר קול המוכיח הראוי, כמבואר להלן במאמר, שעל ידי זה נותן ריח טוב בנשמות. והוא כעין המבואר במאמר 'בחצוצרות וקול שופר' (לקו"מ סי' ה) שהצדיק המעורר ליראת שמים קולו נעשה רעמים, בחינת גבורות ויראה, ונשמעים לבריות. ומבואר שם שצריך לשתף הגבורות בחסדים, האהבה עם היראה. ואפשר דזהו ענין השיר של חסד שמחזק את שומעי התוכחה להאמין בחסדו וטובו יתברך ולחזק את עצמם בכל עת מחדש בעניני עבודת ה', כדברי מוהרנ"ת, שהוא היפך יראה עם כסילות הגורם לעצבות ומרה שחורה וחלישות הנשמה.

טו) והתיקון לזה הוא על ידי בחינת קול כי בחינת קול הוא משקה את חגן ששם גדלים כל הריחות והיראות. עיין ב'פרפראות לחכמה' שמציין לזה את דברי חכמינו ז"ל "שהקול יפה לבשמים", היינו שהקול מעורר ריח טוב.

טז) והתיקון לזה הוא על ידי בחינת קול וכו' שעל ידי זה גדלים כל הריחות שהם בחינת יראה. ב'ליקוטי הלכות' מבואר שבעת התיקון, מתהפך מזונא דגופא למזונא דנשמתא, בבחינת 'צדיק אוכל לשובע נפשו', שהוא בחינת ריח הטוב, בחינת יראה. [עיין מאמר המתחיל 'דע שכל אחד מישראל' (לקו"מ תנינא סי' עז) שעיקר היראה נמשכת על האדם בעת האכילה].

יז) וזה בחינת את קולך שמעתי בגן ואירא. זו תשובת אדם הראשון לשאלת השי"ת

'איכה'. ואפשר דשאלת 'איכה' היא על דרך ביאורו של רבינו לשאלת 'איה מקום כבודו' במאמר 'ואיה השה לעולה' (לקו"מ תנינא סי' יב) ד"כשאדם נופל ח"ו לבחינת מקומות אלו, דהיינו לבחינת מקומות המטונפים ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים. ואזי מתחיל להסתכל על עצמו ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך ושואל ומבקש 'איה מקום כבודו', מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך", היינו שמאמין שכבוד ה' נמצא גם שם היכן שהוא במקומות המטונפים אלא שהוא אינו מוצא אותו ועל כן הוא מחפש ומבקש ושואל איה איפה הוא. וכן היה שאלת השי"ת לאדם הראשון 'איכה', שאף שחטא רצה השי"ת לקרבו ושאל אותו 'איה אתה' היכן העצם שלך, הנקודה הפנימית שהיא עצם הקדושה שלך שלא נפגמה. ועל זה השיב 'את קולך שמעתי בגן ואירא', היינו שעל ידי ששמע את קול התוכחה של השי"ת התעורר בו הריח הטוב שהוא היראה.

כ) תחילת קלקול העולם היה על ידי חטא אכילת עץ הדעת, בחינת מזונא דגופא. ובשאלת 'איכה' החל התיקון, כי בתיבת 'איכה' השמיע השי"ת לאדם קול תוכחה ועורר אצלו היראה שהוא ריח הטוב של גן עדן, והוא קול הניגון המבואר להלן שעל ידו יתחדש העולם לעתיד שאז יהיה גמר התיקון. והצדיקים שבכל דור שהם בחינת משה בתוכחתם מתלבש קול התוכחה של השי"ת ומעוררים יראת ה' בעולם, והוא המשך תיקון חטא עץ הדעת עד התיקון השלם בעת חידוש העולם לעתיד על ידי משיח, שעליו נאמר 'והריחו ביראת ה'".

והיינו שבפרשת התוכחה [פרשת בחוקותי] נאמר (ויקרא כו, מב-מד) "וזכרתי את בריתי יעקב וגו' ואף גם זאת וגו' לא מאסתים

ה'מזונא דנשמתא', בחינת ריח גן עדן שנכנסה עמו, כדברי רש"י שם. וזה היה על ידי התגברות 'קול יעקב' כנאמר שם.

ובשעשו הביא המטעמים שלו נאמר (בראשית כז, לג) "ויחרד יצחק חרדה גדולה", פירש רש"י "ראה גיהנם פתוחה מתחתיו", היינו תכלית ריח רע של העוונות. כדאיתא בתרגום יונתן (שם פסוק לא) "ועכיב מימרא דה' מניה צידא דכיא ואשכח כלבא חדא וקטליה ועבד אף הוא מניה תבשילין ואייתי לאבוי" שהביא לאביו כלב, היינו מאכל אסור, התגברות 'מזונא דגופא'. כמבואר ב'לקוטי הלכות' (מתנות כהונה ב) שהמטעמים שהביא עשו היו תוקף זוהמת מזונא דגופא, כי עשו הוא בחינת מזונא דגופא בחינת 'הלעיטני נא'. ויעקב הוא בחינת מזונא דנשמתא, היינו אכילה בקדושה, בחינת 'צדיק אוכל לשובע נפשו'.

עוד מבואר ב'לקוטי הלכות' (שם) דהבאת המטעמים על ידי יעקב כשהוא מלובש בכגדי עשו הוא בחינת תפלה בבחינת דין [המבואר להלן במאמר (אות ג)] שעל ידי זה זוכים לכל הבחינות המבוארים במאמר עד שזוכים לקול הניגון שלעתיד שהוא סוד קול התוכחה של הצדיק שמעורר ריח הטוב של שומעי התוכחה. [ועיין להלן (אות מ) שהתבאר לפי דברי מוהרנ"ת שגם התפלה של הצדיק שהיא בבחינת דין, עצם התפלה היא רחמים אלא שהוא מלביש אותה בבחינת דין כדי להטעות את הסטרא אחרא ולקיים 'חיל בלע ויקיאנו'. עוד עיין להלן (אות מ) ביאור המעשה דחוני המעגל שהתפלל בבחינת דין ושלח לו רבי שמעון בן שטח 'אלמלא חוני אתה הייתי גוזר עליך נידוי, אלא שאתה מתחטא לפני הקב"ה ככן לפני אביו'.

ולא געלתים לכולתם", שזה התעורר על ידי קול התוכחה של השי"ת. וזה שנאמר שם בפסוק שלפניו "או אז יכנע לבבם הערל", היינו התעוררות היראה בלב על ידי התוכחה הראויה, בחינת שיר של חסד ואהבת ה' ית' לישראל עם קרובו, שהם זרע אברהם יצחק ויעקב. ולכן התחיל ביעקב שהוא סוד 'הקול קול יעקב' המבואר במאמר, שהוא סוד קול המוכיח הראוי.

והנה במאמר האחרון ב'ליקוטי מוהר"ן' (תנינא סי' קכה) העוסק בענין התחזקות על ידי נקודות טובות [שהוא סוד הקדושה הפנימית, סוד הריח טוב], אמר אז רבינו "הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה 'מה אנו מה חיינו' ואנו מקטינים עצמנו מאד, [בחינת תוכחת מוסר] ואחר כך אנו אומרים 'אבל אנחנו עמך בני בריתך וכו' [בני אברהם יצחק ויעקב]". והוא ענין הפסוק 'וזכרתי את בריתי יעקב', היינו התעוררות החסד ואהבת אבותינו הק' שמושרש בנו אשר מזה כל סוד הנקודות טובות שנמצא בהכרח בכל אחד ואחד מישראל, כמבואר במאמר 'אזמרה' (לקו"מ סי' רפב).

וב'ליקוטי הלכות' (ציצית ה, ז) אומר מוהרנ"ת שכשהאדם מוכיח את עצמו [בחינת 'מה אנו'] צריך לקשר עצמו לקול התוכחה של הצדיקים כדי שיהיה בבחינת תוכחה ראויה, בחינת שיר של חסד, ויראה עם דעת וחזיון לעבודת ה' מעתה.

יח) כי זה הקול הוא בחינת הקל קול יעקב ועל כן זכה יעקב לבחינת הריח בבחינת ראה ריח בני בריח שדה הנאמר ביעקב. פסוקים אלו אמר יצחק אבינו כשיעקב הביא לו את המטעמים, היינו אכילה דקדושה המכניע את ה'מזונא דגופא' ומגביר את

יש מקום לטעון דהשם יעקב הוא על לשון עקבה ומרמה. אבל לאמור מיושב, דטענת עשו היתה דעל אחיזת העקב אינו נופל השם יעקב אלא שמשמעותו שעשה מעשה עקבה ומרמה. אבל האמת שנקרא על חיזוק העקב דקדושה, אך עדיין נשאר מקום לדרוש גם לגנאי, אולם כשנקרא גם ישראל, להורות שלא עשה מעשה עקבה ורמיה כטענתו של עשו, אם כן נדרש שמו יעקב רק לשבח שחיזק את העקב דקדושה.

ב) ועל כן זכה יעקב וכו' והוא מכניע עקב דסטרא אחרא בבחינת וידו אוחות בעקב עשו. ידוע דעקב עולה שתי פעמים אלהים, בחינת דינים, בחינת מנצפ"ך [האותיות הכפולות] ששם שורש היראה. כי אלהים הוא בחינת יראה, [עדיין מאמר ואתם תהיו לי' (לקו"מ סי' טו)] "אלהים זה בחינת יראה, כמו שכתוב את האלהים ירא". ועיקר יניקת הקליפות, בחינת עשו, הוא מהדינים, כמבואר להלן במאמר (אות ב). וכשאינן ממתיקים אותם באים יראות נפולות שהם בחינת 'עקב עשו'.

ועדיין להלן (אות כח) על דברי רבינו בהמשך שהתוכחה הראויה היא בחינת שיר פשוט כפול משולש ומרובע, שהוא סוד שם הוי"ה כי הוי"ה באחוריים הוא בחינת דין, בחינת תוכחה, לעורר גבורה ויראה על האדם.

בחינת וידו אוחות בעקב עשו. אפשר דתיבת 'ידו' מרמזת על הניגון שנעשה ביד שמדלג ומקפץ על הנימין שבכניור, שעל ידי זה חיזק את העקב דקדושה שהוא בחינת 'מזונא דנשמתא', כמבואר בהמשך המאמר. ובמאמר ויהי מקץ - זכרון' (לקו"מ סי' נד) מבואר ענין הניגון ביד.

יט) כי זה הקול הוא בחינת הקול קול יעקב וכו' והוא מכניע עקב דסטרא אחרא בבחינת וידו אוחות בעקב עשו. כי יעקב הוא עקב דקדושה המכניע 'עקב עשו' עקב דסטרא אחרא.

עדיין רש"י על פסוק זה 'ואחר כך יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב', "אביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב". לכאורה תמוה מדוע יקרא על שם העקב של אחיו עשו. גם לא נרמז בשמו שאחז העקב בידו [ויש שכתבו דהיוד שביעקב רומז לכך, כי יוד אותיות ידן]. ולדברי רבינו ניחא, דנקרא על שם העקב דקדושה המכניע את עקב עשו. והיינו דברי הנביא (הושע יב, ד) "בבטן עקב את אחיו", והנה 'עקב' הוא לשון פעולה, היינו שבהיותם בבטן אמם עקב יעקב אחר עשו. וצריך להבין מדוע מפרש הנביא את אחיזת העקב כפעולה של עקבות. אולם עם האמור יתפרש 'עקב' שחיזק והקים את העקב דקדושה.

וזה שטען עשו באמרו (בראשית כז, לו) "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים", היינו שנקרא על שם מעשה עקבות. ואמנם טענתו היתה שהוא עשה מעשה מרמה. ובאמת נקרא כן כי הכניע עקב דסטרא אחרא וחיזק עקב דקדושה.

והיינו דברי שרו של עשו (בראשית לב, כט) "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", פירש רש"י "לא יעקב - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ובמרמה כי אם בשררה ובגילוי פנים", דקשה הלא מקרא מלא הוא שנקרא יעקב על שם אחיזת העקב ולא לשון עקבה ומרמה. ועוד הלא השם יעקב נשאר ונוסף השם ישראל, ואם כן עדיין

בלע ויקיאנו' על ידי יורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד מרדכי עליהם, 'פחד מרדכי', היינו התפלה בבחינת דין. כמבואר במאמר שהסטרא אחרא מקיא גם עצמות חיותו ונעשים גרים. [ועיין עוד להלן ב'חידושים וביאורים בחג הפורים על פי המאמר'. גם הבאנו שם רמז נפלא בפסוק [המובא כאן במאמר] 'הרם כשפר קולך והגד לעמי פשעם', שסופי תיבותיו מרדכי].

כד) כי זה הקול המשקה את הגן וכו' הוא בחינת קול הנינון של השיר שיתער לעתיד וכו' וזהו כשפר ראשי תיבות פשוט כפול שלוש רבוע. כי השופר הוא קול התוכחה של המוכיח הראוי המהפך ריח רע לריח טוב, בחינת שיר של חסד הממתיק את הדינים. אפשר שזה נרמז בתיבת כשפר שהוא אותיות ש"ך פ"ר שהם כלליות הדינים, כידוע.

כה) כי זה הקול וכו' הוא בחינת קול הנינון של השיר שיתער לעתיד וכו' שהוא בחינת שיר פשוט כפול משולש מרובע. אפשר דהיינו המסופר במעשה מהז' בעטלערס (סיפורי מעשיות יג) דרפואת הבת מלך [שהיא נשמת ישראל] הוא על ידי עשרה מיני נגינה, היינו בחינת שיר פשוט כפול משולש ומרובע. כמובא להלן בסוף המאמר שהוא בחינת 'ושורר עשר אמין'.

כו) כי זה הקול המשקה את הגן וכו' הוא בחינת קול הנינון של השיר שיתער לעתיד כשיחדש את עולמו וכו' שעל ידי זה הקול דייקא הוא יכול להוכיח. אפשר שהוא סוד הנינון שעל ידו מבררים ומבדילים ומעלים את הטוב מתוך הרע, כמבואר במאמר 'ויהי מקץ - זכרון' (לקו"מ סי' נד) שנעימת הנינון הוא ברור הרוח טובה מן הרוח נכאה.

וכן כתוב (שמואל א טז, כג) "וניגן בידו וטוב לך". גם 'ידו' אותיות יוד, היינו עשרה אותיות דשם הוי"ה באחוריים שהם עשרה מיני נגינה, כמבואר להלן. ועיין להלן במאמר על 'ושורר עשר אמין'.

כז) וזה הקול הוא בחינת קול המוכיח הראוי בבחינת הרם בשופר קולך. כי השופר מרמז על התוכחה של הצדיק האמת שממשיך את קול הנינון שיתער לעתיד ומעורר ריח טוב שהוא בחינת יראה. והלא זהו כל ענין השופר לעורר יראה, כמו שכתוב (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו".

כח) בבחינת הרם כשפר קולך. אלו דברי נבואה שאמר השי"ת לנביא ישעיה, ומכוון לדברי רבינו להלן שעל ידי נבואה באים לקול המוכיח.

כט) כי על ידי זה הקול הוא מוסיף ונותן בהם ריח טוב. ב'ליקוטי הלכות' (ברכת הריח ד) מבאר באריכות דמרדכי היה בחינת המוכיח הראוי, ולזה שמו מרדכי, כדאמרו חכמינו ז"ל (חולין קלט:): "מרדכי מן התורה מנין, שנאמר 'בשמים ראש מר דרור', ותרגומו 'מירא דכיא'" כי היה כלול מכל הריחות טובות וזכה לבחינת הקול המעורר את הריח הטוב של ישראל. גם מבאר דלקיחת אסתר לבית אחשוורוש הוא בחינת [המבואר להלן במאמר (אות ג)] תפלה בבחינת דין שנכנסת לסטרא אחרא בבית הבליעה ועומדת שם וגורמת לו הקאות, בחינת 'חיל בלע ויקיאנו'. כי מרדכי הוא הבעל כח שיכול להתפלל בבחינת דין, ואסתר היא בחינת תפלה, בחינת 'אשה יראת ה''. ונקראת 'אסתר' לשון הסתרה ודין כי הוסתרה בבית אחשוורוש, בבית הבליעה של הסטרא אחרא, והתקיים 'חיל

וישאר כמספר חסד, והיינו מושכין עליו חוט של חסד.

והנה חן וחסד יחד עולה קל, רמז על הקל קול יעקב [המובא לעיל במאמר], שהוא קול הניגון והתוכחה של הצדיק.

(כח) המוכיח את חברו לשם שמים. אפשר בדרך רמז ד'שמים' היינו 'אש ומים', חסד וגבורה. כי התוכחה היא בחינת גבורה ודין שמוכיח ומייסר את חברו ומודיעו גודל החטא, כלשון הפסוק המובא במאמר 'הרם כשופר וגו' והגד לעמי פשעם'. והיינו שנרמז בשם הוי"ה באחוריים, כי אחוריים מורה על דין, כידוע. ועם כל זה הוא בחינת חסד, כי מעורר ריח טוב על ידי השיר של חסד, ועל כן מושכין עליו חוט של חסד, כדלהלן.

(כט) כי חוט של חסד זה בחינת שנקלע ונשור ונעשה חוט מהנימין שעל אלו הנימין יתנגן הניגון והשיר הזה של לעתיד שהם ע"ב נימין כנגד שם י' י"ה יה"ו יהו"ה שהוא בחינת שיר פשוט כפול וכו' שהוא עולה כולו ע"ב. כמנין חסד. ואף דשם הוי"ה באחוריים הוא בחינת דין [כי הוא בחינת תוכחה לעורר גבורה ויראה על האדם, כנוצר לעיל (אות כח). ולכן כשהמוכיח אינו ראוי, תוכחתו מבאיש ריח השומעים, כי מעורר דינים וקטרוגים ח"ו]. אמנם היא עולה כמנין חסד, כי בפנימיותה היא כולה חסד, בחינת (משלי כז, ה) "תוכחת מגולה מאהבה מסותרת", ומעוררת ריח טוב באדם.

גם ידוע דשורש השיר הוא מבחינת שמאל ודין, כידוע. אולם שורש הדין הוא חסד

והיינו שהתוכחה שהיא בחינת קול הניגון מברר את ריח הטוב ומעוררו שיהא נודף.

ואפשר שזה ענין הניגון שיתער לעתיד שעל ידו יהיה חידוש העולם, היינו שעל ידי הניגון יתוקנו כל הפגמים והחסרונות של העולם ויהיה עולם מחודש ומושלם. וזה תכלית ומטרת התוכחה לעורר את האדם שהוא עולם קטן [כדאיאת בווהר], לתקן מעלליו ולחדש עולמו להיות כבריה חדשה ללא כל מום וחסרון.

(כז) וזהו בחינת מושכין עליו חוט של חסד הנאמר במוכיח הראוי כמו שאמרו רבותינו ז"ל המוכיח את חברו לשם שמים מושכין עליו חוט של חסד שנאמר מוכיח אדם אחרי חן ימצא. להלן מביא רבינו דשם הוי"ה כשנכתב באחוריים [י' י"ה יה"ו יהו"ה] עולה עב. עוד מובא בספרים דשם הוי"ה במילוי אלפין כשהוא באחוריים [יוד יוד הא יוד הא ואו יוד הא ואו הא] עולה קל. וזה מרומז בפסוק (ישעיה יט, א) "הנה הוי"ה רוכב על עב קל".

ובזה תראה נפלאות בפסוק המובא כאן במאמר שממנו דורשים חכמינו ז"ל ד'המוכיח לשם שמים מושכין עליו חוט של חסד', מוכיח אדם אחרי חן ימצא. כי הוי"ה במילוי אלפין [יוד הא ואו הא] עולה מה כמספר אדם, כידוע. והנה אותיות המילוי לבדם של שם מ"ה באחוריים [יוד (י) וד (ה) א (י) וד (ה) א (ו) א (ה) א (ו) א (ה) א] עולים כמספר חן. וכשמסירים חן מ-קל נשאר עב כמספר חסד.

וזהו מוכיח אדם אחרי חן ימצא - כשהתוכחה ראויה והיא בבחינת קול הנמשך מהניגון של שם הוי"ה דמ"ה באחוריים, תמצא ותוציא ממנו את מספר חן

וצריך להמשיך את הקול הזה משיר של נפלאות שיתער לעתיד בעת שיחדש הקב"ה את עולמו שאז יתגלה ההשגחה שלמעלה מדרך הטבע. כי לפעמים אצל החוטא, על פי הטבע הרוחני של התורה אין לו תקוה ח"ו, וצריך להמשיך לו חסד מבחינת חידוש העולם והשגחה שלעתיד, ועל ידי זה אפשר לעשותו בריה חדשה ממש באופן שיזכה להתקן לגמרי כראוי.

אות ב

(א) ולפעמים כשהסטרא אחרא יונקת מן הרחמנות. להלן במאמר מבואר שעיקר יניקת הסטרא אחרא הוא מבחינת דינים. והיינו שאומר כאן 'ולפעמים', דלפעמים יונקת מן הרחמנות.

ועיין 'ספר הקנה' (דף מט:) זה לשונו "שבעים שרים פעמים ניוונים מן הרחמים ועל כן תתיש כוחם להתגבר השפעתנו מן הרחמים".

(א) ולפעמים כשהסטרא אחרא יונקת מן הרחמנות אוי הם ממשיכין לעצמן הרחמנות וכו' כי על ידי שהם יונקים מן הרחמנות נתקלקל הרחמנות ונעשה אכזריות. ב'ליקוטי הלכות' (חזה"מ ד, א) מבאר מוהרנ"ת דרחמנות דסטרא אחרא היא למשוך את האדם אל טרחות וטרדות העולם הזה שיתייגע בעסקים ומלאכות בשביל פרנסה. "והסטרא אחרא וכל האנשים הכרוכים אחריה מסיתין את האדם ותולין הכל ברחמנות, כאלו יש להם רחמנות גדול עליו, ואומרים לו 'מה אתה חושב, הלא אתה צריך לחיות לפרנס עצמך ואשתך ובניך, ואתה צריך לרחם עליך ועליהם לבקש פרנסה'. ועל ידי זה מביאין

ורחמים [ולכן 'אין הדין נמתק אלא בשורשו']. ועיין 'ליקוטי תורה' על פסוק (תהלים פט, י) "אתה מושל בגאות הים", זה לשונו "ענין השיר, למה הוא בסוד הגבורות, בסוד הלווים. דע, כי הנה סוד השיר הוא סוד 'בשוא גליו אתה תשבחם', כי הלא כשמתעוררים הגלים התחתונים לעלות למעלה לטרופ טרף, אז תיכף 'אתה תשבחם' בסוד 'בוצינא דקרדינותא', שהוא סוד שורש הדינין והגבורות. וכבר הודעתין שכל מדה (עליונה) [היא] בסוד 'בוצינא דקרדינותא', כי החסד טבעו להתפשט אך הגבורות נותנים קצבה ומדה ואומרות אל הגל עד פה תבוא ולא תוסיף ופה ישית בגאון גליך. ואמנם כפי בחינת הגלים הוא מניחם לעלות, ויש שעולין מדרגה אחת ויש שנים וכיוצא בזה. וזה סוד פרקי קול השירים עולין ויורדין, והבן סוד גדול הזה. נמצא כי כל בחינת השיר להעלות הקול או להורידו, הכל על ידי בוצינא דקרדינותא סוד הגבורות, לכן סוד השיר הוא גבורה. ואמנם דע כי כאשר יתעלו ו"ק [ו' קצוות, היינו ששת הספירות מחסד עד יסוד] יתעלו גלים אלו למעלה עד שערות העליונים בראש או בזקן ואז יהיו נימי השערות ההם סוד נימין שבכינור ויהיה שיר זה על ידי כינור. ודרוש זה ארוך ואין להאריך". [עייין גם 'שער ההקדמות' (דף סח ע"א טור ב) דרוש בענין השיר שהוא הגבורה].

נמצא מבואר דהשיר ענינו עשיית שיעור וקצבה לשפע החסד כדי שיהיה אפשרי לקבלו לטובה, וזה תכלית בריאת השמאל והדין. וזהו ענין התוכחה שהוא דין ושמאל, ותכליתו להמשיך לחוטא חיות חדש בקצבה ושיעור ולזה צריך הדין. וכשיודעים להוכיח נעשה מזה שיר של חסד.

אותו שיפרק ממנו עול תורה וימשיך על עצמו עול דרך ארץ וכו' בשביל פרנסה, ומאומה לא ישא בעמלו".

עוד שם "כי באמת עיקר הרחמנות הוא הרחמנות האמתית, לרחם על האדם להביאו לתכלית הנצחית. כי בעולם הזה אין שום תכלית כלל, כי הוא צל עובר ומלא יגונות וכעס ומכאובות, ואין שום אדם שיהיה לו עולם הזה, כמו שכתוב 'גם כל ימיו כעס ומכאובות' וכו', וכתוב 'אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רוגז' וכו'. וכמובן לכל בר דעת קצת גודל המרירות המר של עסקי העולם הזה, בפרט טרדות הממון והפרנסה. וכמבואר אצלנו כמה שיחות אמיתיות בזה. על כן באמת בוודאי הרחמנות הנ"ל של ההמון עם, שהוא רחמנות דסטרא אחרא, אין זה רחמנות כלל. כי עיקר הרחמנות לדבר על לב שיעסוק רק בתורה והשי"ת בוודאי יפרנסהו בסיבה קלה, כמו שאמרו 'עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי' וכו', וכמו שאמרו רבותינו ז"ל 'דורות הראשונים שעשו תורתן קבע וכו' זה וזה נתקמה בידם' וכו'. וכמו שכתוב 'הדור אתם ראו דבר ה', ודרשו רבותינו ז"ל שאמר להם ירמיה 'ראו במה נתפרנסו אבותיכם'".

ל (כ) ולפעמים כשהסטרא אחרא יונקת מן הרחמנות אזי הם ממשיכין לעצמן הרחמנות וכו' כי על ידי שהם יונקים מן הרחמנות נתקלקל הרחמנות ונעשה אביריות. עיין להלן [חידושים וביאורים בחג הפורים] אריכות דברי מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' (ברכת הרי"ה ד, ה) שמבאר תוקף הנס של פורים על פי המאמר, ובתוך דבריו "נמצא שהמין הוא עיקר פגם עץ הדעת וכל יניקתו היה על ידי שחמל שאול על אגג זקנו, כי מה שחמל שאול על אגג זה בחינת רחמנות דסטרא אחרא".

ל (ג) ועל ידי זה נקמן הדעת ונעשה בבחינת מוחין דקטנות וכו' ומזה בא ח"ו תאוות ניאוף כי המוח הוא מחיצה פרוסה בפני תאוות זו כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות אבל כשהמוח שלם הוא מניין בפני התאוות הזאת. אלו דברי מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' (ברכת הרי"ה ד, א) "ועיקר כל החטאים והתאוות שהאדם נלכד בהם ח"ו היא רק מחמת שטות שאינו יודע מכוחו וכו' כמבואר בדברי רבינו ז"ל בנעימת החרוזים שלו הנדפסים בתחילת ספר 'ליקוטי מוהר"ן' וזה לשונו 'חזק ונתחזק ואל תהיה כפיל הגדול וכגמל וכו' וכל זה מחמת שטות שאין יודע מכוחו' וכו'. וזהו בחינת מה שכתב רבינו ז"ל בהתורה תקעו הנ"ל שעיקר תאוות ניאוף שהוא כלל כל החטאים רח"ל נמשך רק ממוחין דקטנות וכו' עיין שם. כי הבעל דבר מתגבר עליו עד שמפילו לבחינת מוחין דקטנות ח"ו, דהיינו שנקטן מחו ונחלש דעתו עד שאינו יודע מכוחו ונדמה לו שאי אפשר לו לעמוד כנגד תאוות זאת. כי עיקר הגבורה הוא בלב, כמו שכתב רבינו ז"ל במקום אחר. ומי שלבו חזק יוכל להתגבר בכוחו כנגד כל התאוות שבעולם ואפילו כנגד תאוות ניאוף, כמו שראינו כמה צדיקים וכשרים שעמדו בניסיון. רק עיקר נפילת כל הנופלים לתאוות רעות הוא רק מחמת בחינת מוחין דקטנות, דהיינו שנקטן מחו עד שאינו יודע מכוחו. כי עיקר הכח הוא על ידי חכמה שבמת, כי חכמה הוא אותיות כ"ח מ"ה, ומה בגימטריה אדם, שעיקר כח האדם הוא החכמה, כמו שכתוב 'החכמה תעזו לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר', היינו שעיקר הכח להיות 'עז כנמר' כנגד כל התאוות והפיתויים הוא רק על ידי חכמה אמיתית שהוא בחינת מוחין דגדלות, כי המוחין הם בחינת מחיצות פרוסות כנגד תאוות ניאוף, כמבואר בהתורה הנ"ל".

אותה וכו' אוי התפלה היא עומדת בבית
הבליעה שלו וכו' ואוי הוא מוכרח ליתן הקאות
בבחינת חיל בלע ויקיאנו. עיין 'ליקוטי הלכות'
(ברכת הריח ד) "אף על פי שזה הענין אין מי
שיחגור מתניו וכו' כי אם הצדיק האמת
הגדול במעלה מאד שהוא בעל כח גדול וכו',
אף על פי כן בכח הצדיק האמתי נמצאת
בחינה זאת גם בשאר בני האדם. וזה בחינת
מה שאנו רואים כמה אנשים שהם רשעים
גדולים כמה שנים ועוברים עברות גדולות
וחמורות רח"ל ואחר כך נתעוררים בתשובה
ונעשים בעלי תשובה גמורים, כמובא כמה
מעשיות בגמ' ומדרשים ושאר ספרים וכו'
מעשיות הרבה מאד בכל דור ודור. ולכאורה
הדבר תמוה מאד הלא עברה גורת עברה וכו'
ומאין בא שלבסוף יתגבר נגד הסטרא אחרא
ויחזור בתשובה. אך הוא וכו' כי באמת בכל
אחד מישראל יש נשמה יקרה שיש לה כח
גדול לעמוד כנגד יצר הרע וחיילותיו וכו'. על
כן צריכין לדעת ולהאמין שבוודאי כל אחד
ואחד, אפילו הפחות שבפחותים, הוא בעל כח
גדול לעמוד כנגד היצר הרע שלו וכו'. ונמצא
שבאמת כל אחד ואחד הוא בעל כח גדול רק
שלאו כל אחד זוכה לידע מכוחו וכל מה
שאדם עובר עבירה יותר ח"ו יונק הסטרא
אחרא ממנו יותר וכולע אותו יותר רח"ל, ועל
כן לפעמים הסטרא אחרא בולעת את האדם
כל כך עד שהוא מגיע לעצם פנימיות קדושת
יהדותו והיא מתחזקת ומתגברת לבלוע גם
נקודה זאת גם כן ומביאה אותו לידי עבירה
גדולה ח"ו כדי לבלוע אותו לגמרי ח"ו, אבל
תיכף כשהוא רוצה לבלוע את עצם פנימיות
קדושתו אזי זאת הנקודה עומדת להסטרא
אחרא בבית הבליעה שלה כי וכו' הוא בעל
כח גדול מאד וכו' עד שהיא מוכרחת ליתן
הקאות להקיא ולהוציא כל הקדושות שבלעה
מזאת הנשמה ומזה בא בחינה מה שלפעמים

הכלל, שהאדם צריך להאמין מאד בכוחו וידע
באמונה שלמה שבוודאי יש בכח שכלו ומוחו
לעמוד כנגד תאוות ניאוף שהוא עקרא דיצרא
בישא. כי המח והשכל הוא הנשמה, כמו
שכתוב 'ונשמת שדי תבינם', כמו שכתב רבינו
ז"ל במקום אחר. והנשמה של איש הישראלי,
אפילו של הפחות שבפחותים, בוודאי היא
יכולה לעמוד כנגד כל העולם עם התאוות".

**ל"ד) כי המוח היא מחיצה פרוסה בפני
תאוה זו כי אין אדם חוטא אלא אם
כן נכנס בו רוח שטות. אימרה זו אמר ריש
לקיש כנגד תאוה זאת.**

**ל"ה) אבל כשהמוח והרעת שלם הוא מגין
בפני התאוה. עיין במדבר רבה (חוקת
פרשה יט, ג) "ויתן אלקים חכמה לשלמה כחול
וכו' אמר רבי לוי מה חול גדר לים כך היתה
חכמה גדורה לשלמה, מתלא אמרין דעה
חסרת מה קנית וכו' עיר פרוצה אין חומה
איש אשר אין מעצור לרוחו". ובתנחומא גרס
"כשם כשהחול היה עושה לו סייג וגדר שלא
יצא וישטוף את העולם כך היתה חכמתו
עומדת בפני יצרו שלא יחטא".**

**ל"ו) כי עיקר יניקת הסטרא אחרא הוא מבחינת
דינים שהם מוחין דקמנות בחינת אלקים
בידוע. כמבואר בכתבים דמוחין דקטנות הם
שם אלקים. וכידוע דשם אלקים הוא בחינת
דין, הרי שמוחין דקטנות הם בחינת דינים,
שמשם עיקר יניקת הסטרא אחרא.**

אות ג

**ל"ז) ואז כשהתפלה בבחינת דין אז צריכין בעל
כח גדול שיוכל להתפלל תפלה בבחינת
דין וכו' וכו' ואזי הסטרא אחרא רוצה לבלוע**

אחרא העומדת כנגד האמונה הק' ומשם נמשך כוחו של הצדיק הבעל כח המוזכר במאמר. כי עיקר האמונה היא להאמין בבחינת 'כח מעשיו' שהוא סוד חידוש העולם יש מאין. ועל ידי האמונה נכלל בסוד 'כח מעשיו' ונעשה בעל כח.

ועיין שם שמביא דברי ה'תיקוני זוהר' (תיקון כב, סח). "ובהאי כח מתתקפין ישראל על אדום" [ועוד שם ב'תיקוני זוהר' "בחיילא דהאי כח דאתלבש בשבע תיבין דעובדא דבראשית"]. ומסיים שם "כי כל זמן שהוא מקורב לצדיק האמת שעל ידי זה זוכה לאמונה שלמה להאמין ב'כח מעשיו', שהוא בחינת אמונת חידוש העולם, שהיא עיקר האמונה להאמין שהשי"ת ברא הכל בכוחו וגבורתו בכ"ח אתוון של מעשה בראשית, על ידי זה הבח יוכל להתגבר לעולם כנגד כל הסטרין אחרנין וסוף כל סוף ישוב בתשובה שלמה והסטרא אחרא תחזור ותקיא כל הקדושות שבלעה עד שיזכה לעשות גרים ובעלי תשובה, כמבואר בהתורה הנ"ל".

ולחלן שם (אות כ) שואל מוהרנ"ת דלכאורה כאן במאמר משמע להפך, דעל ידי התפלה של הבעל כח זוכים לכל הבחינות המבוארים במאמר עד שזוכים לאמונת חידוש העולם. וכדי לבאר זאת מבאר מוהרנ"ת יסוד גדול שכל הקדושות תלויים ונעוצים זה בזה, תחילתם בסופם וסופם בתחילתם. היינו שהבעל כח מקבל כוחו להתפלל בבחינת דין משורש האמונה ב'כח מעשיו' ודייקא משום הא כאשר זוכה על ידי תפלתו לכל הבחינות זוכה לגלות אמונת חידוש העולם בשלמות. ומסיים מוהרנ"ת שם "וכן היא בכל הקדושות שבעולם, ועל פי זה יתרצו לך כמה קושיות כאלה בדברינו בכמה מקומות".

האדם נתעורר בתשובה אחר כמה עברות וכו' וכן שמעתי מרבינו וכו', אבל בוודאי אין שום אדם יכול לסמוך על זה ח"ו, כי 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה', כי מי יודע וכו' כי יש בזה ענינים רבים לאין קץ והם מסוד סטרי דרכי הבחירה שנתן השי"ת לכל אדם שאין מי שיעמוד עליהם, אבל אחרי שכבר עבר מה שעבר ח"ו צריך לידע ולהאמין שאין שום יאוש בעולם כלל וכו' עדיין יש לו תקוה כל עוד נשמתו בו והעיקר הוא האמונה וכו' וישתדל בכל עוז להתקרב לצדיק אמיתי וישפוך שיחו לפני השי"ת שיגלה לו הצדיק האמת כדי שיזכה על ידו לאמונה שלימה ואז בוודאי יש לו תקוה לעולם יהיה איך שיהיה. כי עיקר הכח לעמוד כנגד היצר הרע הוא על ידי אמונה שהיא כלל ועיקר כל התורה כולה, כמו שאמרו ז"ל 'בא חבוקק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה', כי עיקר האמונה הוא להאמין בחידוש העולם וכו'. וזה בחינת 'כח מעשיו' [הגיד לעמון] וכו' וכו'. וזאת האמונה היא עיקר הכח של ישראל להתגבר כנגד כל הקליפות והתאוות והסטרא אחרא וכו' כי כל זמן שהוא מקורב לצדיק האמת שעל ידי זה הוא זוכה לאמונה שלמה להאמין בכח מעשיו שהוא בחינת חידוש העולם וכו' על ידי זה הכח יוכל להתגבר לעולם כנגד כל הסטרין אחרנין וסוף כל סוף ישוב בתשובה שלמה והסטרא אחרא תחזור ותקיא כל הקדושות שבלעה עד שיזכה לעשות גרים ובעלי תשובה, כמבואר בהתורה".

ומרמז בדבריו ד'כח מעשיו' הם סוד עשרים ושמונה אתוון דעובדא דבראשית, היינו כ"ח אותיות שבפסוק 'בראשית ברא', שהוא סוד חידוש העולם. ומהם מקבל כל אחד בוחות דקדושה להכניע את הסטרא

בחוץ לארץ מקום הסטרא אחרא ונדמה לה שהיא בולעת את הגוף הקדוש, אבל זה הגוף הקדוש הוא בעל כח גדול ועומד לה בצווארה ומוכרחת להקיא הקאות מקרבה ובטנה עד שיגמור הצדיק מה שהתחיל. כי במיתתו אינו פוסק מלעסוק בתיקוני התפלה בבחינת דין עד שיגמור כרצונו, בבחינת 'כצאתי את העיר אפרוש את כפי', כשיוצא מן העיר אל קברו אז פורש כפיו בתפלה בבחינת דין עד שיגמור מה שרוצה.

ומסיים שם "ועל כן שם על קברו יכול כל אחד להתתקן אפילו הגרוע שבגרועים, כי שם עיקר הכח של בחינת התפלה הנ"ל שעל ידי זה עיקר קול התוכחה הנ"ל שהוא קול הניגון הנ"ל שעל ידי זה מוכיח את ישראל בבחינת 'נרדי נתן ריחו' שעל ידי זה עיקר התיקון, שזה נעשה בשעת מיתתו דייקא כי אז דייקא מוכיחם כנ"ל. ועל כן שם הכל יתתקנו כראוי, כל מי שיזכה לבא לשם בחיור".

עוד שם "וזהו בחינת העשרה קפיטיל תהלים שאומרים שם, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, כמובא ב[ליקוטי מוהר"ן] סי' ר"ה, שהם בחינת קול הניגון הנ"ל שיתער לעתיד, שהוא בחינת קול תוכחתו הקדושה הנ"ל, שעל ידי זה מעורר ריח טוב אפילו מהגרוע דבגרועים שבישראל ומתקן הכל על ידי זה". ועיין ב'פרפראות לחכמה' שהאריך בזה.

ואפשר דזהו מה שתחילה רצה רבינו להסתלק בארץ ישראל ואחר כך שינה דעתו ודיבר הרבה שרוצה להקבר באומן ולשכב בין הקדושים שם, כי למדרגה נפלאה זו זכה רק בסוף ימיו - עיין 'חיי מוהר"ן' (נסיעתו וישיבתו באומן, אות ח) גם עיין קונטרס

לח) ואז צריכין בעל כח גדול שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. עיין 'ליקוטי הלכות' (בית הכנסת ו, יג) ד"משה רבינו היה בעל כח גדול מאד, כשראה את המעשה הרע של חטא העגל והתגבר בעוצם כוחו והתפלל תפלות הרבה בבחינת דין, כמו שכתוב 'יחל משה וכו' ויאמר למה ה' יחרה אפק' וכו', שטען ועשה פלילות הרבה עם השי"ת, כמבואר בפסוק הנ"ל ריבוי הטענות והוויכוחים שטען עם השי"ת שימחול להם, שכל זה הוא בחינת תפלה בבחינת דין, עד שחזר ופעל להוציא מהסטרא אחרא כל חייתה, ועסק לתקן הכל ואז נצטווה על מעשה המשכן שהוא תיקון [חטא] העגל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל. כי כל מעשי המשכן הם בחינת תיקונים המבוארים בתורה הנ"ל שכולן נמשכין על ידי הבעל כח הנ"ל שהוא בחינת משה". ובהמשך דבריו שם (אות יד טו טז יז) מבאר כל פרטי המשכן על פי הבחינות המבוארים במאמר עד בחינת התגלות אמונת חידוש העולם.

לח) אז צריכין בעל כח גדול שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. ב'ליקוטי הלכות' (חזה"מ ד, יד-טו) מבאר דזה מה שמצינו שהצדיקים מוכיחים את דורם סמוך למיתתם, כי המיתה היא בחינת דין ונאחזת שם הסטרא אחרא ביותר ועל כן המת מטמא טומאה חמורה. אך הצדיק הגדול שכל ימי חייו מסר נפשו כל יום על קידוש השם, בשעת מיתתו ממש בוודאי מת על קידוש השם, ומיתת הצדיק היא בחינת תפילה בבחינת דין של הבעל כח. וזה סוד עשרה הרוגי מלכות שביורו כל הניצוצות מהקליפות הוא על ידם.

עוד מבאר שם דזהו ענין מיתת הצדיקים בחוץ לארץ שמוסרים גופם להקבר

התפלה בבחינת רחמים בלבוש של דין, כי אם יהיה דין גמור יוכל שיהיה התגברות הדינים ח"ו.

עם זה יובן המעשה דחוני המעגל המובא בגמ' (תענית כג.) שבעת עצירת גשמים התפלל בבחינת דין, "שלא לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי, אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום ועושה רצונך כבן המתחטא לפני אביו". ועיין רש"י שם שפירש "מתחטא - לשון חטא". ובערוך פירש לשון עינוג [פערצערטילט]. וכן איתא (תנחומא, ראה) "בזכות שני דברים שישאל מתחטאין לפני המקום". ונראה דשניהם אמת, כי נראה כויכוח ותביעה ודין אבל באמת אינו אלא בקשת רחמים.

ואפשר דנרמז במה שאמר 'שאתה מתחטא כבן לפני אביו' [על דרך המבואר לעיל במאמר (אות ב) דיש שלשה מיני רחמנות, ומביא שם לשון חכמינו ז"ל 'עד כאן רחמי האב על הבן'], שתפלתו של חוני היה ברחמים אלא שהיה מלוכש בבחינת דין והיינו 'כבן המתחטא לפני אביו'.

מא ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדושות שבלע אף גם הוא מוכרח להקיא ולהוציא עצמות החיות שלו ממש וכו' וזהו בחינת גרים שמתניירין. כי הסטרא אחרא מלבד מה שיונק חיות מהקדושה כשיש פגם בקדושה, כדלעיל במאמר (אות ב) שיונק חיותו מפגם הדעת. גם יש לו חיות עצמית שהשי"ת נותן לו כדי חיותו בצמצום, שיוכל להתקיים כל זמן שנצרך להעולם למען הבחירה, וזהו עצמות חיותו. וכאשר תפלת הבעל כח בבחינת דין נעמד בצווארו ומתקיים בו 'חיל בלע ויקאנו' אזי מקיא ומוציא את שני מיני

'אמונתו בקהל קדושים' נדפס בספר 'מקחו של צדיק' - וקיבל על עצמו מסירות נפש זו לדרת לעומק הקליפות, להעלות משם תמיד נפשות נפולות על ידי שמסר גופו להטמן בחוץ לארץ כי שם עוסק בתיקוני הנשמות.

ועיין כוונות האריז"ל על פסוק 'אל נקמות' שהכח הזה שיש לגוף של העשרה הרוגי מלוכה לברר ניצוצות הקדושה הוא מפני שזיככו גופם בגודל חסידותם עד שנעשה גופם רוחני יותר מנשמות שאר בני אדם. ודון מזה למעלת קברו הק' באומן אשר בכוחו לתקן כל הנשמות אף הגרוע שבגרועים, כמבואר ב'ליקוטי הלכות'.

מ כי כשזה הבעל כח מתפלל תפלה בבחינת דין ואזי הסטרא אחרא רוצה לבלוע אותה וכו' ואזי הוא מוכרח ליתן הקאות וכו' ולהוציא כל הקדושות של הדעת והרחמנות והתפלות שבלע. נראה דבאמת תפלת הצדיק הבעל כח היא כולה רחמים אלא שמלביש אותה בבחינת דין, ובזה מטעה את הסטרא אחרא שחושבת שהיא בבחינת דין ורוצה לבלוע אותה. ומאחר שבאמת תפלתו רחמים, אינו יכול לבלוע אותה ומתקיים בו 'חיל בלע ויקאנו'. והוא על דרך התוכחה [המבואר לעיל במאמר (אות א)] שהיא בבחינת גבורה אך במהותה היא חסד.

ובן מובן קצת מדברי מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות (מתנות כהונה ב) כי מבאר שיעקב נכנס במקום עשו והביא את המעדנים ליצחק [שהוא בחינת דין] ועל ידי זה קיבל הברכות. וכותב שיעקב הוא רחמים הליביש עצמו בכגדי עשו, בבחינת גבורות ודינים, כדי להכניע את עשו בבחינת 'חיל בלע ויקאנו'. ומבאר שמוכרח להיות בדרך זה שיהיה

וגם לשון 'פיוס', היינו שבחיצוניות נראה כמדבר קשות אבל בפנימיות היא פיוס ורחמים.

מוג) וזה בחינת מלחמת עמלק והתיקון לזה הוא בחינת קריעת ים סוף. אין להקשות דקריעת ים סוף היתה לפני מלחמת עמלק, כי רבינו מפרש 'מלחמת עמלק' על טומאת פגם תאוות ניאוף. וגם כי התגברות מצרים על הים היה על ידי עמלק, כדאיתא על פסוק (שמות יד, ה) "ויוגד למלך מצרים כי ברח העם" שהמגיד היה עמלק. וידוע שכל גלות מצרים היה על ידי קליפת עמלק. נמצא שבקריעת ים סוף נכנע עמלק. ובפרט כפי המובן במאמר שגלות מצרים היה על ידי שפרעה בלע את הדעת והרחמנות והתיקון היה על ידי 'והשלך לפני פרעה' שזה סוד קריעת ים סוף, כמבואר במאמר.

וגם במלחמת עמלק היה הכנעתו על ידי בחינת המטה עוז, כמו שכתוב (שמות יז, ט) "ומטה האלקים בידו", כמבואר ב'פרפראות לחכמה'. וזה (שם פסוק יא) "כאשר ירים משה ידו", היינו בתפלה כפירוש התרגום. ובזה יובן סיפא דקרא "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", שלכאורה למה 'יניח ידו' ויגרום להתגברות עמלק. אך יובן עם דברי רבינו כאן על פסוק 'והשלך לפני פרעה', שזה בחינת השלכת התפלה בבחינת דין שהנחש יבלע אותה, וזוהי הכנעתו, בבחינת 'חיל בלע ויקיאנו'.

מוד) וזהו צירוף ויפלל ראשי תיבות והשלך לפני פרעה יהי לתנין. נראה דהוא התנים הנזכר לעיל במאמר (אות ב) 'גם תנים חלצו שד', ועיין שם בפסוק שהכתיב הוא תנין, היינו נחש, שהוא הסטרא אחרא שיונק מן הרחמנות.

החיות, גם מה שבלע וינק מהקדושה וזה חוזר אל הקדושה. וגם את עצמות חיותו ומזה נעשים גרים. והוא כעין המבואר במאמר 'ויהי הם מריקים שקיהם' (לקו"מ סי' יז, ו) ד"כשמתחיל הטוב [שינק מהקדושה] לחזור, אזי מושך ותולש עמו עוד מהרע שלהם [היינו עצמות חיותו], וזהו בחינת הגרים שבאים להתגייר".

מוב) וזהו בחינת גרים שמתגיירין שהם היו תחילה מעצמות הסטרא אחרא ממש ועכשיו חוזרין אל הקדושה כי הסטרא אחרא מוכרח להקיא ולהוציא עצם חיותו ממש. וזה נעשה על ידי תפלת הצדיק בבחינת דין דכשהסטרא אחרא בולעת אותה התפלה עומדת לו בבית הבליעה ומתקיים בו 'חיל בלע ויקיאנו' שמקיא את כל הקדושות של הדעת והרחמנות והתפלות שבלע. ומוסיף רבינו שאף מוכרח להקיא ולהוציא עצמות חיותו ממש ומזה נעשים הגרים. אפשר דזו היתה תפלת אברהם שדיבר קשות על הצלת סדום, כמבואר ברש"י על פסוק (בראשית יח, כג) "ויגש אברהם - מצינו הגשה למלחמה וכו' הגשה לפיוס וכו' והגשה לתפלה וכו' ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה". 'לדבר קשות' היינו תפלה בבחינת דין, ופעל הצלת לוט ובנותיו שמהם יצתה רות המואביה שהתגיירה ומהם יצא משיח, כי התקיים 'חיל בלע ויקיאנו'.

ועיין לעיל (אות מ) מה שהתבאר מ'ליקוטי הלכות' דמה שהצדיק הבעל כח מתפלל בבחינת דין, דבאמת תפלתו רחמים ותחנונים אלא שמלביש אותה בבחינת דין כדי להטעות את הסטרא אחרא.

ואפשר דזה מה שאומר רש"י אצל אברהם דלשון 'ויגש' כולל גם לשון 'קשות'

מזח כי צריבין להשליך מטה עוז שהיא בחינת התפלה להתנין בבחינת והשלך לפני פרעה יהי לתנין. מובן ב'לקוטי הלכות' (יו"ט ג, ד) דהיות ישראל בגלות מצרים גוי בקרב גוי הוא גופא ענין 'חיל בלע', היינו נשמות ישראל. ובהשלכת המטה עוז לפני פרעה התקיים 'ויקיאנו' שהוציא את ישראל מהגלות.

מוז וזה בחינת וישמע יתרו וכו' היינו בחינת גרים כי על ידי מטה עוז הנ"ל וכו' נעשים גרים בחינת וישמע יתרו. עיין 'ליקוטי הלכות' (בית הכנסת ו, יב) ד'על כן כל פרשיות מתן תורה כתובים בסדר יתרו כי על ידו היה עיקר קבלת התורה". כמבואר במאמר שעל ידי זה באים לבירור המדמה ותיקון האמונה שהוא בחינת קבלת התורה במעמד הר סיני שפסקה זוהמתן.

אות ד

מוז כי על ידי גרים וכו' נתרבה ונתגדל כבודו ית'. כדברי הזוהר (יתרו טו). [מובא כמה פעמים בדברי רבינו הק"י] "כד אתי יתרו ואמר עתה ידעתי וכו' כדין אסתלק ואתיקר שמא דקודשא בריך הוא עילא ותתא", ומכוון ביותר לענין יתרו המבואר במאמר.

מוח כי הרעש והפרסום שנתפרסם כבודו ית' וכו' שהם קול רעש גדול. היינו דברי הנביא (יחזקאל ג, יב) הנאמרים כל יום בקדושה (סדרא) "ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו".

מוט מאי רעמים ענני דשפכי מיא להרדי ענני דשפכי מיא זה בחינת הסטרא אחרא שהיא בחינת סבות בענן לך מעבור

תפלה היינו הקליפות המעכבים את התפלה כשחוזרים ושופכים מימי הדעת שבלעו זה בחינת ענני דשפכי מיא. 'ענני דשפכי מיא להרדי', היינו עננים השופכים מי גשמים זה לזה. רבינו מבאר 'דשפכי מיא' שהקליפות שופכים מי הדעת שבלעו, אולם אינו מבאר את תיבת 'להרדי'. אמנם יתבאר עם דברי רבינו בהמשך דשפיכת מימי הדעת גורם להתגלות כבוד השי"ת בבחינת 'וכבוד ה' נראה בענן'. הרי ששפיכת מימי הדעת הוא מהענן דסטרא אחרא לענן דקדושה, והיינו 'להרדי' מענן לענן.

נו ענני דשפכי מיא זה בחינת הסטרא אחרא וכו' ועל כן צירוף גרים הוא רעם נבורותיו מי יתבונן. עיין 'ספר הליקוטים' להרמ"ד וואלי ז"ל [מבית מדרשו של הרמח"ל ז"ל] (חלק א, דף צב) זה לשונו "וזה סוד האמור בדניאל אצל ענין המשיח 'וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתא ועד עתיק יומין מטא', שהרי כבר פירשתי במקום אחר שאלו העננים הם סוד הקליפות והם סוד הגרים עצמם שהמשיח מתלבש בהם ועולה עמהם עד עתיק יומין דייקא וכו' יען נמצא בהם דבר טוב המכשיר גם את הרע לחזור לטוב ומהם נעשים לבושים אל הקדושה כידוע".

נא ועל כן צירוף גרים הוא ראשי תיבות רעם נבורותיו. 'גבורותיו' דייקא, כי נעשה מתפלה בבחינת דין וגבורה.

אות ה

נב כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל. איתא בגמ' (יומא נד. בבא בתרא צט.) דהכרובים מרמזין על קודשא בריך הוא

בעשרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, 'השכל וידוע אותי' היינו נבואה ורוח הקודש.

נו) וזה בחינת אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר כי כל אלו הם בחינת כבוד שמשם נמשך הנבואה. מאמר זה 'אין הנבואה שורה', הובא גם במסכת נדרים (לח.) ושם איתא 'אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו'. וגם זה מבואר היטב עם דברי רבינו כאן, שאף שהוא חכם גיבור ועשיר הוא מוסר כל הכבוד להשי"ת, כי בחכמה ובגבורה ובעשירות מלוּבש כבוד השי"ת, נמצא שמעלה את כבוד השי"ת כראוי ולכן זוכה לנבואה הבאה על ידי התגלות כבוד ה'.

אות ו

נז) כי התגלות הכבוד זה בחינת זריחת השמש. וכן אומרים בברכת יוצר "הכין ופעל זהרי חמה, טוב יצר כבוד לשמו".

נח) ועל ידי זריחת השמש בא רפואה כמו שאמרו רבותינו ז"ל. עיין שם בגמ' "אבן טובה היתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה. אמר אביי היינו דאמרי אינשי אידלי יומא אידלי קצירא". וכענין הפסוק (בראשית לב, לב) "ויזרח לו השמש" הנאמר ביעקב לרפואתו מצלעתו, כמובא ברש"י שם בשם המדרש. וכמאמר חכמינו ז"ל (נדרים ח:): שלעתיד הקדוש ברוך הוא יוציא חמה מנרתיקה וצדיקים יהיו מתרפאין בה. ואיתא בספרים [רזיאל המלאך], 'סודי רזיא' (אות ט), 'קהלת יעקב' (ערך ז' כוכבי

וכנסת ישראל, היינו כלל נפשות ישראל. ונבואת משה היה מבין שני הכרובים, כמו שכתוב (שמות כה, כב) "ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים", וכן (במדבר ז, פט) "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו", [ומובא ד'מבין שני הכרובים' ראשי תיבות משה]. הרי שהנבואה באה משרשי נפשות ישראל.

עוד יש לרמוז דבר זה בלשון חכמינו ז"ל המובא ברש"י (ויקרא א, א) "בשבילכם הוא נדבר עמי", היינו שנבואת משה באה מנפשות ישראל.

נג) כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל שהם בחינת שבעים נפש. אפשר דמטעם זה נקראים ישראל 'בני נביאים', [עיין גמ' (פסחים טו.)], כי שרשי הנפשות הם בחינת אבות לענפים שהם הבנים, ולכן ישראל הם 'בני נביאים'.

נד) בשבעים נפש ירדו אבותיך ראשי תיבות נביא. נרמז בפסוק דבירידה למצרים ירדה הנבואה יחד עם נפשות ישראל לגלות. והגאולה היתה על ידי תפלה בבחינת דין, בחינת 'והשלך לפני פרעה יהי לתנין', כמבואר לעיל במאמר (אות ג), שהתקיים בו 'חיל בלע ויקיאנו', ונגאלו נפשות ישראל והנבואה עמהם. כי כל התיקונים המבוארים במאמר כולם התגלו על ידי בחינת 'חיל בלע ויקיאנו', היינו על ידי תפלה בבחינת דין.

נה) וזה בחינת אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר. אפשר דהיינו דברי הפסוק (ירמיה ט, כב-כג) "אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' גיבור בגבורתו וגו' עשיר

לכת) [שהמלאך רפאל הוא המנהיג של כוכב חמה. בזה יובן הכח הסגולי שיש בחמה לרפא. ועיין במעשה מחיגר (סיפורי מעשיות מעשה ג).

נמו) נמצא שכל מה שנתוסף נפש אחד להקיבוץ וכו' נתרבה ונתגדל בית התפלה. עיין 'לקוטי הלכות' (פריה ורביה ואישות ה, ו) "והכל על ידי התפלה, שמעוררם להתפלל בכוונה, הן אותם שלא התפללו בכוונה או שהתפללו קצת בכוונה אבל היה מעט דמעט והכוונה היה בצמצום ובקטנות עצום וכו' על ידי עוונותיהם הרבים ופגמיהם, והעיקר על ידי פגם הברית וכו'. והצדיק לוחם בעדם בתפלה בבחינת דין עד שמוציא אותם מהסטרא אחרא ומעוררם ומקיצם להתפלל בכוונה וכו' אזי מתרבים הבתים בריבוי עצום בכמה בחינות. כי מבואר שם שהבתים נעשית על ידי בחינת שלשה אבנים בנות ששה בתים וכו' שזה נאמר כפשוטו ב'ספר יצירה' על ענין התיבות וכו' ורבנו פירש הענין לענין הנפשות".

ויעתה בא וראה והבן שהכל אחד, כי תוספות הנפשות ותוספות האותיות של התיבות, הכל אחד. ומזה תוכל להבין מרחוק כמה וכמה שעשועים נפלאים נעשין על ידי שנתוסף נפש אחת להתפלל בכוונה קצת יותר מאשר בתחילה, כי למשל אפילו מי שהתפלל תחילה קצת בכוונה אבל לא עלה מתפלתו כי אם עשרה תיבות וגם לא היה בהתקשרות אל הצדיק ואל הקיבוץ המתפללים בכוונה באמת ואחר כך כשנתוסף אל הקיבוץ הוא מתפלל עכשיו מאה תיבות ובכוונה יתירה מבתחילה והוא שכן אל הקיבוץ הקדוש, כמה וכמה בתים רבים ועצומים עד אין קץ נתרבים, הן מצד ריבוי

התיבות והאותיות והנקודות, הן מצד שכל זה נתוסף אל הנפשות הרבות שנעשה מהם בתים רבים לאין קץ, שעכשיו כשנתוסף נפש אחת נתרבים הבתים בריבוי עצום בכפלי כפליים וכו', הן מצד תוספות הנפשות, הן מצד תוספות ריבוי האותיות והתיבות שנתרבו עתה עד אין חקר".

ומסיים מוהרנ"ת "ועיין בדברינו [הכוונה לדבריו ב'חיי מוהר"ן' (שיחות השייכות לתורות, אות מג)] שביארנו ביאור ופירוש על ענין הכפליים של ריבוי הבתים וכו' ומשם תעמוד מרעיד ומשתומם ותתפלא מאד מאד מעוצם ריבוי הבתים עד אין חקר ותבין מרחוק גדולת ה' וגדולת תורתו וגדולת הצדיק האמת שגילה כל זה ויותר ויותר וכו' וגדולת הנפשות הזוכין להתקרב אל הנלווים אליו ומתפללים בכוונה וכו', עיין שם היטב ותצרף דברינו אלה לשם, אז תבין יראת ה' ודעת אלקים וצדיקיו ותורתו הקדושה תמצא".

ס) והנפשות הם בחינת אבנים כבחינת תשתפכנה אבני קודש. רבינו מבאר עם זה את דברי 'ספר יצירה' על צירופי האבנים לבנין הבית לצירופי הנפשות לבתי התפלה.

עיין 'לקוטי הלכות' (פריה ורביה ואישות ה, י) ד"אפילו על ידי בי כנישתא חדא וכו' יתרבו הבתים על ידי ריבוי הצירופים עד שממילא יתכנסו בתוכם כל הנפשות אפילו הנשפכים בראש כל חוצות, ועל ידי זה יתקיים 'בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס". דבריו אלו יובנו היטב עם דבריו להלן (אות יב, ד"ה מעתה צא ולמד) שרבינו ז"ל "אמר אז שעל ידי עוצם ריבוי הבתים על ידי זה גם הנפשות שהם בחוץ לגמרי עדיין כונסים אותם גם כן לפנים לתוך ריבוי הבתים שנבנים

לפועל את בחינת הרוח נבואה שיש בו בכוח. והיינו דברי רבינו להלן ד'על כן ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כי שם זכו כולם לנבואה על ידי משה רבינו, רבן של כל הנביאים שהיה מנהיג האמיתי שלהם ועל ידי זה נתברר ונתתקן המדמה אצלם וזכו לאמונה שלמה בה".

וזו סוד האמונה הטהורה. כי אמונה הוא במה שאין השכל מבין ואין יידע האדם מה היא אמונה אמיתית. אלא שלכל אחד מישראל יש בחינת רוח נבואה היינו הארה והתנוצצות בנפשו לדעת במה להאמין.

אות ז

אות ח

סב) וצריך לבקש מאד מהשי"ת שיוכה להתקרב למנהיג אמיתי. עיין 'ליקוטי הלכות' (שלוחין ה, טו) "וזהו 'על משכבי בלילות', שהוא בחינת התגברות המדמה. 'בקשתי את שאהבה נפשי', זה הצדיק שהוא בחינת משה, וכמו שאמרו במדרש על פסוק זה 'את שאהבה נפשי - זה משה'. 'בקשתי ולא מצאתיו', כי לא במהרה זוכים למצוא אותו, כי צריכין יגיעות הרבה וזמן זמנים עד שמוצאים אותו ואת הרוח הקודש שלו. 'אקומה נא ואסובבה בעיר בשווקים וברחובות', ואיתא במדרש שם 'בכרכים ובמדינות', 'אבקשה את שאהבה נפשי - זה משה', 'בקשתי ולא מצאתיו', כי צריכין לבקשו ולחפשו מאד מאד בעיר ובשווקים ובכרכים ובמדינות, כי בכל העסקים שעושים, הן תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים והן משא ומתן ושאר עסקים, צריכים לכוון בכל עשיה שעושין ובכל דרך ועיר ודרך שהולכין, אולי יזכה על ידי עסק ונסיעה זאת למצוא

ממילא גם סביבם מעצם ריבויים וכו'". היינו דבריו 'שממילא יתכנסו בתוכם כל הנפשות הנשפכים בראש כל חוצות', כי נפשות אלו רמוזים בפסוק המובא כאן במאמר 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', אף שלכאורה הפסוק הובא רק לראיה שהאבנים הנזכרים ב'ספר יצירה' הם סוד הנפשות, אך רבינו רמז כאן סוד זה שגם הנפשות הנשפכים בראש כל חוצות יוכנסו באלו הבתים הנבנים על ידי ריבוי צירופי הנפשות. [כידוע הכלל שכל מקרא המובא במאמריו הק' צופן בתוכו כללות עניני המאמר].

סא) ועל ידי התפשטות הנבואה על ידי זה נתברר בחינת כח המדמה וכו' ועל כן על ידי נבואה זוכין לאמונה בהשי"ת. להלן במאמר (אות ח) מבואר שעל ידי המנהיג האמיתי מתתקן כח המדמה אצל המקורבים אליו וזוכים לאמונה ישרה. לכאורה נראה שמוסיף דאף מי שלא זכה לרוח נבואה, על ידי התקרבותו למנהיג אמיתי, זוכה לביור המדמה ולתיקון האמונה. כי המנהיג האמיתי הוא 'איש אשר רוח בו', כפירוש רש"י ז"ל 'שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד', היינו שמשפיע במקורב בחינה של רוח נבואה וממילא מתברר אצלו המדמה. ואף שלפי מעשיו לא היה זוכה לבחינת רוח נבואה, אכן על ידי התקרבות למנהיג שיש בו רוח נבואה כללית, זוכה גם הוא לבחינה מסוימת בזה, כאמור. ויובן יותר עם המבואר לעיל במאמר (אות ה) שהנבואה באה משרשי נשמות ישראל. ואפשר דהיינו מה שישאל נקראים 'בני נביאים' (פסחים טו:), שיש בנשמתם כח נבואה. ולכן כשמתקרב לצדיק, הצדיק מעיר ומוציא

את שאהבה נפשי - זה משה', שהוא בחינת הצדיק האמת, כי כל חיותו ותקוותו לנצח וזרעו וכל דורותיו עד סוף כל הדורות וכל הנפשות וכל העולמות התלויים בו ובזרעו, כולם תלויים בהצדיק האמת".

סג) על כן כל המתקרבים למנהיג אמיתי זוכין לאמונה ישרה דקדושה. בליקוטי הלכות' (ברכת הריה ד, יט) מקשה מוהרנ"ת ד"לכאורה קשה, הלא גם להצדיק האמת אי אפשר להתקרב כי אם על ידי אמונה, כי אם לא יהיה לו אמונה, לעולם לא יזכה להתקרב להצדיק האמת, כי יפלו עליו קושיות שאי אפשר להבינם בדעתו, מחמת שהצדיק גבוה ונשגב ונעלם משכל העולם מאד. ואם כן נפל פיתא בבירא', מהיכן יזכה לאמונה, הלא אי אפשר לזכות באמונה כי אם על ידי הצדיק, ולהצדיק בעצמו אי אפשר להתקרב כי אם על ידי אמונה".

ומתריץ "כי זה כלל בכל הדברים שבקדושה כשאדם רוצה לעשות דבר שבקדושה כדי לזכות למה שזוכין על ידי מצווה הזאת, אזי אי אפשר לו להגיע לקדושה זאת כי אם כשמסייעין לו מן השמים ומאירין עליו ההארה בעולם משורש הקדושה הזאת שהוא רוצה להגיע אליה, ובלא זה לא היה אפשר לו לעולם להגיע לקדושה זאת וכו'. וזה בחינת 'הבא לטהר מסייעין אותו', כי הסיוע הוא משורש הקדושה הזאת שהוא רוצה להשיגה וכו'. ולולא זאת לא היה באפשרי להאדם לעמוד כנגד המניעות העומדים כנגדו למנעו מן הקדושה וכו' והעזר והסיוע הוא מזאת הקדושה בעצמה. ובפרט כשאדם רוצה להשיג איזה קדושה הנוגעת לכלל יהדותו, כגון להתקרב לצדיקים וכשרים אמיתיים, שעיקר בירור המדמה שעל ידי זה עיקר

האמונה תלויה בהם וכו' שאזי מתגברים כנגדו המניעות בלי שיעור וכו', אך השי"ת עוזרו ומסייעו בכל פעם, והסיוע הוא ששולח עליו הארה וקדושה מהצדיק בעצמו וכו' ועל ידי ההארה הזאת יש לו כח לשבר המניעות ולבא להצדיק האמת".

"ועל פי זה תבין מה שכתוב במאמר שצריכין לראות להשתדל מאד להתקרב לצדיק אמיתי כדי לזכות לברר המדמה שעל ידי זה יזכה לאמונה שלמה שהיא העיקר".

"והבלל שהאדם צריך לבחור רק בהאמת לאמתו ולהשתוקק תמיד אל האמת באמת, כי יש נקודה דקדושה בכל אחד מישראל שהיא נקודת האמונה הקדושה שעל ידי זה בפנימיות נפשו הוא רוצה וחפץ מאד להתקרב להאמת, דהיינו להצדיק האמת שהוא שורש כל העולם, כמו שכתוב 'וצדיק יסוד עולם' וכו', ואזי כשהאדם מתחיל להשתוקק להתקרב לצדיק אמיתי, אזי 'הבא לטהר מסייעין לו', היינו שנמשך ההארה משורש קדושת הצדיק בעצמו ועל ידי זה הוא זוכה להתגבר בהשתוקקות וכיסופין ורצונות חזקים יותר, וכל מה שמתגבר ברצון יותר להתקרב להצדיק נמשך עליו קדושת הצדיק יותר ומסייעו ביותר לשבר המניעות עד שזוכה לבא להתקרב אליו ואזי יזכה על ידי הצדיק לאמונה וכל טוב כנ"ל".

"וענין זה מרומז קצת גם בכתבי האריז"ל, שמבואר שם שכשאדם רוצה לעשות איזה מצוה אזי באה זאת הנשמה שהיתה עוסקת במצוה זאת ומסייעה לו לעשות המצוה, ובלא זה לא היה יכול לגומרה מעוצם המניעות של הבעל דבר. וזה סוד 'הבא לטהר מסייעין לו', עיין שם ב'ספר הגלגולים', היינו

במקומה עומדת, כי הלא כבר קבלנו את התורה שאז זכו כל ישראל לבירור המדמה שעל ידי זה זכו לאמונה וכו', ואם כן למה צריכין לחפש אחר הצדיק להתקרב אליו".

"אבל באמת דברי רבינו ז"ל הם דברי אלקים חיים ודבריו חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד וכולם נכוחים למבין וכו', כי באמת שלמות האמונה צריכין להמשיך על עצמו בכל יום ויום מחדש, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ואין יום דומה לחברו, כי הקב"ה חידש את העולם יש מאין המוחלט בשביל לגלות אלקותו ואדנותו כדי שידעו שיש מחדש בורא הכל, שזה עיקר התכלית של הבריאה כידוע, כי עיקר הבריאה היתה 'בגין דישתמודעין ליה' כמו שאיתא בזוהר הקדוש. אבל השי"ת רצה שיהיה בחירה להאדם, שבשביל זה נבראו כל העולמות - בשביל האדם הבעל בחירה, כידוע. על כן העלים מדעת האדם שלא יוכל להשיג ולהבין מדעתו חידוש העולם, כדי שיתחזק באמונה, שזה עיקר הנסיון והבחירה של האדם, כי עיקר קיום כל התורה והמצוות תלויים באמונה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל וכו'. ועיקר הוא אמונת חידוש העולם, כי עיקר התחזקות האמונה צריכין במה שאי אפשר להבין בדעת בשום אופן. אדרבה מי שרוצה לכנוס בענין זה לחקור ולהבין בדעתו, יפול לקושיות ומבוכות גדולות עד שיכול לבא לאפיקורסות גמור רח"ל וכו' והשי"ת רוצה להטיב לבריותיו, על כן הוא 'מסבות מתהפך בתחבולותיו' ומזמין לאדם בכל יום תמיד מחשבה דיבור ומעשה באופן שיזכה על ידי זה להתחזק באמונה יותר. וזה בחינת חידוש מעשה בראשית שבכל יום, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ועושה נפלאות בכל עת, כמה וכמה שנויים

כנ"ל, כי הנשמה שעסקה בחייה במצווה זאת היא נכללת בשורש קדושת המצווה הזאת, כי 'כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא הכי אתדבק בההוא עלמא', ועל כן כשאדם רוצה עכשיו בזה העולם לקיים מצווה זאת באה עליו אותו נשמת צדיק ועל ידי זה נמשך עליו שורש הקדושה של המצווה הזאת, כי שם נכללת נשמה של זה הצדיק כנ"ל, ועל ידי זה זוכה לגמור המצווה הזאת".

אלו הם דברי מו"ה רבי נתן זיע"א. והפלא ופלא דב'זוהר חדש' (בראשית כ:) איתא על המשנה 'הבא לטהר מסייעין אותו', 'רבי נתן אומר נשמתן של צדיקין מסייעין אותו'. ודברי האריז"ל המובאים לעיל מפרשים דיבור זה.

סד) ועל בן ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כי שם זכו כולם לנבואה וכו' ועל ידי זה נתברר ונתתקן המדמה אצלם וזכו לאמונה שלמה. עיין 'ליקוטי הלכות' (ברכת הריח ד, לב) 'והנה לכאורה יש להקשות על ענין זה, הלא רבינו כתב שם בעצמו וכו' שבשעת קבלת התורה זכו כל ישראל לבחינת רוח הקודש ועל ידי זה נתברר המדמה שלהם וזכו לאמונת חידוש העולם וכו'. ואם כן קשה למה צריכין לנסוע להצדיק בשביל לקבל ממנו בירור המדמה על ידי רוח הקודש שלו, הלא כבר זכו ישראל לזה בשעת מתן תורה. וקושיא זאת קרובה לקושיית העולם שמקשין למה צריכין לנסוע להצדיק הלא די בהספרים שיש מכבר. ורבינו ז"ל בהתורה הנ"ל בא לבטל קושייתם ולבאר שצריכין לנסוע לצדיקים ושזה עיקר קדושת איש הישראלי, כי כל האמונה תלוי בזה, כי אי אפשר לזכות לאמונה כי אם על ידי הצדיק שיש לו בחינת רוח הקודש וכו'. אבל לכאורה הקושיא עדיין

על זה, היאומן כי יסופר, שאחרי שזכו ישראל לקבל את התורה באותות נוראות כאלו וכולם זכו לרוח הקודש וכו' ואחרי כל אלה הנשמע כזאת שיעשו מעשה כזאת לטעות אחר העגל, ואף על פי שישראל לא עשו כי אם הערב רב ואחר כך הטעו קצת מישראל, אף על פי כן אלו המעט דמעט שטעו בזה, מה זה היה להם. וגם על הערב רב גופא קשה, כי גם הערב רב היה להם דעת גדול, כמוכן בכתבי האריז"ל, ובוודאי היה בהם גם איזה מעט טוב, מאחר שהם יצאו אחרי משה ממצרים והשליכו משפחתם ובית אבותם ורצו להתגייר מחמת שראו ממשה רבינו אותות ומופתים נוראים כאלה במצרים, ואחרי כל אלה, אחרי כל המופתים נוראים וכו', ואחרי כל זה יעשו מעשה כזה לעשות להם עגל לאלוה. אבל מכל זה יכול כל אדם להבין עד היכן כח הבחירה של האדם וכמה וכמה מתגבר הבעל דבר על האדם בכל יום, כי השי"ת ברא הכל בשביל הבחירה, כי הכל נברא בשביל האדם, לא בשביל מלאך ולא בשביל שרף, וכן להיפך לא בשביל בהמה וחיה וצומח, רק הכל נברא בשביל האדם. ועיקר היחוס והמעלה של האדם אשר בשבילו כל הרעש הזה שהכל נברא בשבילו מראש ועד סוף, העיקר הוא מה שהאדם בעל בחירה, שעל ידי זה דייקא עבודתו חשובה מאד יותר מעבודת כל המלאכים והשרפים וכו', מאחר שהם אין להם בחירה והאדם הוא בעל בחירה. ובשביל זה ברא השי"ת הכל מראש ועד סוף, שהכל נברא בשביל הבחירה. ועל כן הבחירה יש לה כח גדול עד שכביכול השי"ת בעצמו אין בידו לבטל הבחירה, כי אם כן, יתבטל העולם. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. ומגודל כח הבחירה שהכל נברא בשביל זה, על כן יש כח להבעל דבר להתגבר בכל פעם מחדש בכמה מיני

שנעשים בעולם בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ואין יום דומה לחברו, והכל בשביל לגלות האמונה הקדושה בכל פעם בהתגלות יותר, דהיינו אמונת חידוש העולם שהוא יסוד הכל וכו'. וזה בחינת 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' וכו'. אבל 'את זה לעומת זה עשה האלקים', וכמו שהשי"ת מסבב סיבות בכל יום כדי לגלות האמונה, דהיינו אמונת חידוש העולם כנ"ל, כמו כן את זה לעומת זה מתגברת הסטרא אחרא והקליפות להסתיר ולהעלים האמונה הקדושה ולהכניס כפירות וקושיות חדשות כדי לבלבל האמונה הקדושה, כי בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, כמו שאמרו חכמינו ז"ל. ועיקר היצר הרע הוא בחינת כפירות, שמשם עיקר כוחו של היצר הרע וכו'. ובשביל זה צריכין להשתדל מאד להתקרב דייקא להצדיקים שבדור ואין די בהספרים שיש מכבר, כי אנו צריכין להצדיק האמת שבדור שיש לו רוח הקודש כדי שיברר לנו המדמה כדי שנזכה לאמונה בכל יום ויום כפי חידוש מעשה בראשית, כי בכל יום אנו צריכין לביורר חדש לברר המדמה כפי המחשבות הנמשכין בזה היום כפי חידוש מעשה בראשית שבאותו היום, שהכל בשביל חיזוק האמונה. אבל הבעל דבר מתגבר בכל יום בכלבולים חדשים לבלבל האמונה ח"ו. על כן צריכין צדיק הדור דייקא ואין די במה שכבר קבלנו התורה וזכינו לברר המדמה ולאמונה שלמה אז, כי אנו צריכין לביורר המדמה בכל יום מחדש, כדי לחזק האמונה בכל יום כפי חידוש מעשה בראשית שבאותו היום, לברר האמונה מהקליפה והסטרא אחרא המתגברת כנגדה בכל יום".

עוד שם (אות לג) "וזהו בחינת מה שראינו דבר נבהל וזר, אשר כל אדם משתומם

בלבולים והסתות חדשות עד שהיה לו כח להתגבר על ישראל אחר מתן תורה שיעשו מעשה העגל".

"ובל זה מחמת שמושה רבנו נסתלק מהם אז ולא היה ביניהם, על כן ערכב השטן את העולם עד שעשו את העגל, וכמו שכתוב שם בפרשה 'וירא העם כי בושש משה וכו' קום עשה לנו אלקים כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו' וכו', נמצא שעיקר התגברות השטן הוא מחמת שהעלים מהם את משה והכניס בלבם שכבר נעלם משה, על כן הסית אותם לעשות מעשה הנ"ל, כי באותו היום היה התגברות הסטרא אחרא כל כך, עד שלא היה כח לבטלו כי אם משה בעצמו אם היה שם. וזהו 'וירא העם כי בושש משה', ודרשו רבותינו ז"ל 'בא שש' וכו' ו'שהיה יום המעונן' וכו', היינו כנ"ל שהשטן ערכב את העולם כל כך כפי אותו היום שהיה מוכן לפורעניות. ודווקא באותו העת, אחר שבא שש והיה יום המעונן, אז דייקא היה כח להשטן להתגבר בבלבולים וכפירות כאלה כפי אותו היום והשעה דייקא עד שלא היה כח לבטלו בשום דבר כי אם משה רבינו בעצמו שהוא היה הצדיק הדור אז. ומחמת שמושה היה אז בשמים על כן הצליח מעשה שטן באותה השעה, אבל תיכף כשירד משה מההר הכניע ושיבר וביטל את העגל וחזר וקיבל את הלוחות האחרונות וחזר לחזק את האמונה. אבל גם אז הכל היה בכח הרשימו שנשארה מסוד האמונה שנקבע בלב ישראל בשעת מתן תורה, בשעת קבלת לוחות הראשונות. כי על ידי יסוד האמונה זאת זוכין ישראל בכל דור להתקרב לצדיק האמת לבקש ולחפש אותו עד שמוציא אותו".

"ועל כן צריכין להשתדל להתקרב לצדיק הדור דייקא כדי שיזכה לברר לנו האמונה הקדושה בכל פעם כפי היום והשעה, כי אף על פי שבשעת מתן תורה זכו ישראל לאמונה על ידי רוח הקודש כנ"ל, וכן אחר כך על ידי הצדיקים והנביאים שהיו בכל דור שנתבררה האמונה בכל פעם יותר ויותר, אף על פי כן אנו צריכין עכשיו בדור הזה להתקרב לצדיק האמת שבדור הזה כדי שיברר לנו האמונה כפי העת והזמן של עכשיו, כי האמונה צריכין לברר בכל יום ויום מחדש".

"וזה עיקר התגברות היצר הרע שמתגבר בכל דור ודור להסתיר ולהעלים את הצדיק האמת שבאותו הדור דייקא, כמו שאנו רואין בחוש שעיקר המחלוקת הוא על הצדיק שבאותו הדור, ואחר כך בשכר הימים הבאים מודים גם בזה הצדיק ואומרים שזה בוודאי היה צדיק אבל חולקים על זה הצדיק שבזה הדור שאחריו, כי בימי האר"י ז"ל היה מחלוקת גדולה על האר"י ולא רצו להודות שימצא באותו הדור חידוש כזה, כמובא בכתבי האריז"ל. ואחר כך בכמה דורות נתקבל האריז"ל והכל מודים שהיה חידוש נפלא איש אלוקי וכו', אבל חלקו על צדיקים שאחריו עד שסמוך לימינו היה הבעל שם טוב ז"ל שהיה אור נפלא ונורא מאד והיה עליו מחלוקת גדול. ובימי הבעל שם טוב רוב המתנגדים הודו בהאריז"ל וחלקו על הבעש"ט ז"ל. וכן הוא בכל דור ודור וכבר מובא מזה בספרים. וכל זה הוא מחמת שעיקר בירור המדמה הוא דוקא על ידי הצדיק האמת שבזה הדור דייקא, כי 'אין לך אלא שופט שבימך', כי צריכין לברר מחדש כפי חידוש מעשה בראשית שבאותו היום כנ"ל, שזה אינו מתברר כי אם על ידי הצדיק שבאותו הדור דייקא. ועל כן מניח הבעל דבר עצמו על זה

לנו את תורתו התמימה על ידי משה רבינו ואז זכו ישראל כולם לרוח הקודש עד שנתברר המדמה אצלם בשלמות גדול עד שזכו כולם אז לאמונה שלמה. ואף על פי שהשי"ת ידע שאחר כך יתגבר הבעל דבר על ידי ערמימותו וירצה לקלקל גם את זה ח"ו, כאשר עשה באמת במעשה העגל שאז חזר ונמשך זוהמת הנחש בעולם, שהוא בלבול המדמה, ואי אפשר לברר ולתקן זאת הזוהמא כי אם על ידי הצדיקים אמיתיים שבכל דור ודור שהם מבררים המדמה שהוא בחינת בירור מזוהמת הנחש ומתקנים חטא העגל בכל דור ודור וממשיכים אמונה בעולם. ואם כן מה פעל אל בבירור האמונה שזיכה אותנו בקבלת התורה, מאחר שסוף כל סוף צריכין להצדיק האמת שבכל דור דייקא שעיקר האמונה תלויה בו. אך אדרבה זהו באמת נפלאות תמים דעים, כי על ידי גודל הקדושה שנמשך עלינו בקבלת התורה, על ידי זה אנו זוכין למצוא את הצדיק בכל דור ודור ולהתקרב אליו, כי לולא קבלת התורה ח"ו לא היינו זוכין כלל להתקרב להצדיק האמת שבדור, מחמת גודל התגברות העזי פנים שבכל דור החולקים עליו ומסתירים אותו. אבל על ידי קבלת התורה זכינו שנתברר המדמה וזכינו לאמונה שלמה כל כך עד שאפילו אחר כך כשהתגבר הבעל דבר ובלבל האמונה על ידי מעשה העגל, אף על פי כן נשארה הרשימו שעל ידי זה יש לנו כח לחפש את הצדיק האמת בכל דור ולהתקרב אליו - מחמת גודל התגברות העזי פנים שבדור החולקין עליו ומרחיקין את העולם ממנו".

אות ט

(סח) כי יש עשרה מדרגות בנבואה. עיין מדרש רבה (וילך פרשה מד) [מצוין על

לארכו ולרחבו להסתיר ולהעלים זה הצדיק ולהרבות עליו מחלוקת וקושיות כדי שלא יתקרבו אליו חס ושלום, מחמת שעיקר האמונה שהיא עיקר קדושת ישראל תלויה בזה הצדיק דייקא כנ"ל. על כן צריך כל אחד להשתדל מאד להתקרב להצדיק האמת שבדור הזה דייקא, ואין די לו במה שנתברר המדמה וכו' על ידי קבלת התורה ועל ידי הספרים של הנביאים והצדיקים שיש מכבר, כי צריכין דייקא לבא להצדיק האמת שבדור הזה כדי לברר האמונה בכל עת, כפי הבירור שצריכין בזה הדור בכל יום ויום מחדש".

"אך אם כן לכאורה קשה מה פעלו הצדיקים האמתיים שהיו בכל הדורות שלפנינו שחברו ספרים קדושים ברוח הקודש שלהם, הכל כדי להמשיך האמונה בעולם. וכן מה פעלנו בבירור האמונה שזכינו בשעת מתן תורה, מאחר שעדיין אנו צריכין לצדיק האמת שבכל דור ודור דייקא".

"אך באמת שניהם כאחד טובים, כי בוודאי עיקר בירור האמונה שבכל דור ודור הוא הצדיק האמת שבאותו הדור וכו', אך הבעל דבר מתגרה בזה הצדיק מאד ומתגבר בכל דור ודור לרחק את העולם מזה הצדיק על ידי גודל הקושיות והמחלוקת שמרבה עליו, אשר על כן צריכין לחפש ולבקש מאד את הצדיק האמת כנ"ל. וזהו בחינת גודל שבח מעלת קדושת קבלת התורה אשר השי"ת חמל עלינו ונתן לנו את תורתו הקדושה על ידי משה רבינו נאמן ביתו, כי השי"ת רואה את הנוולד וראה בחכמתו שמתגברים עזי פנים בכל דור שחולקין על הצדיק שבכל דור ומסתירין ומעלימין אותו ומרחיקין את העולם ממנו וכו', ואם כן יחזור העולם לתוהו ובוהו, כי אין העולם מתקיים אלא על ידי אמונה. על כן השי"ת ברחמיו הקדים רפואה למכה ונתן

אי אפשר להבין כי אם באמונה. ולעתיד שיחדש עולמו יהיה כל ההנהגה על דרך חידוש העולם, כמו שאומרים (ברכת יוצר דשחרית) "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", שבכל רגע מחדש הקב"ה את העולם יש מאין, כמבואר בספר 'בית הלוי'. אלא שעתה אינו בגלוי ולעתיד יהיה זה גלוי לעיני כל ולכן תהיה ההנהגה בבחינת השגחה ונפלאות.

והיינו דברי רבינו להלן בביאור פסוק 'תקעו בחודש שופר', 'בחודש - זה בחינת חידוש העולם, בחינת שיר חדש', לכאורה מרמז בתיבת 'בחודש' שתי דברים התלויים זה בזה, 'חידוש העולם' ו'שיר חדש' שיתער על ההנהגה של נפלאות. אולם הלשון 'זה בחינת חידוש העולם, בחינת שיר חדש' משמע שהם ענין אחד ממש, כי השיר חדש על ההנהגה של השגחה ונפלאות הוא עצמו חידוש העולם, כמו שהתבאר.

סח) ושיר החדש הזה שיתער לעתיד הוא בחינת שיר פשוט כפול וכו' שעל ידו יהיה חידוש העולם לעתיד וכו' שעל ידי קול הזה יכולים להוכיח. עיין 'ליקוטי הלכות' (שלוהין ה, טז) "ובזה הניגון יש לכל אחד מישראל איזה חלק בו, כי כל ישראל יש להם חלק בעולם הבא, שעיקר שעשוע עולם הבא יהיה על ידי קול הניגון. והשיר הזה שיתער לעתיד, שדוד המלך שהוא בחינת משיח וכו' מזכיר מזה הרבה וכו', כי כל ספר תהלים שהוא בחינת עשרה מיני נגינה נמשך מבחינת קול הניגון והשיר הזה שהוא שיר פשוט כפול וכו'. ועל כן הטוב הנעלם בכל אחד מישראל הוא בחינת איזה נקודה מהניגון הזה". ולכן התוכחה של המוכיח הראוי שנמשך מהשיר הזה שיתער לעתיד, מעורר

הגליון], זה לשונו "עשרה לשונות נקראת נבואה". ועיין גם תיקוני זוהר (הקדמה ב.) "חוזים נביאים מסיטרא דנצח והוד דבהון כלילין תרין שמהן דאינון יאהדונהי דבהון תמניא אתוון לקבל תמניא ספרי נביאים ונביאין תרין הא עשר לקבל עשר ספירן, לקבלי חזא יחזקאל עשר מראות". ובביאור 'באר לחי רואי' שם, זה לשונו "רצה לומר כי בשורש הנבואה יש עשרה מדרגות, יש שבאה מבחינת כתר וכו' וכל העשרה מדרגות מתקבצים בנצח והוד שהם כלולים מעשר".

אות י

סו) ולעתיד שיחדש את כל העולם כולו בבחינת ארץ ישראל כנ"ל או יתנהג כל העולם כולו על ידי השגחה לכד כמו ארץ ישראל ואז יתבטל המכע לגמרי. עיין מאמר המתחיל 'צריך לזוהר להיות שמח וטוב לב בשבת' (לקו"מ תנינא סי' יז) בסופו "ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו ית', וזה אי אפשר לאדם להבין שתי דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו ית'". בזה יובן היטב לשונו כאן.

סז) ולעתיד שיחדש את כל העולם כולו וכו' או יתנהג כל העולם כולו על ידי השגחה לכד וכו' שהוא בחינת נפלאות. כי הנהגה של נפלאות שלא כדרך הטבע תלוי בחידוש העולם של לעתיד. ואף שיש הנהגה של דרך הטבע שהיא השגחה מוסתרת [עיין מאמר 'להיות שמח וטוב לב בשבת' (לקו"מ תנינא סי' יז)]. אבל בריאת העולם יש מאין בוודאי אינו דרך הטבע כלל, וכדברי רבינו לעיל שאת זה

מתגלים ומתבטל הרע כנגדם, על דרך המבואר במאמר 'אזמרה לאלקי בעודי' (לקו"מ ס" רפב).

אות יא

(עב) חוק לישנא דמזונא וכו' היינו שמוציאין כל המזון והחיות מהסטרא אחרא כי הוא מוכרח להוציא ולהקיא הכל. רבינו רומז כאן על האמור לעיל במאמר (אות א) דשורש הרע באדם והחלשת הנשמה הוא ה'מזונא דגופא' שמזה נמשך מה שהסטרא אחרא בולעת את הקדושה, וכשמוכרחת להקיא אזי מקיאה הכל גם את המזון דגופא שיחזור אל הקדושה ונעשים גרים.

(עג) וזה בחינת תשרי בבחינת תבואי תשורי מראש אמנה. עיין רש"י על הפסוק, בפירושו השני שהסתכלו על גבולי ארץ ישראל ואמרו שירה. ולפירוש הראשון 'אמנה' לשון אמונה.

אות יב

(עד) וזה בחינת הריאה. ידוע שרבינו הק' אמר זאת כנגד מחלתו על הריאה. ומשוייך לאמור לעיל (סוף אות ו) על פסוק 'אכן חליינו הוא נשא'. ועיין 'פרפראות לחכמה'. ומובן דמאחר וכל התקונים כלולים בריאה, לכן נשא חליינו בחולאת הריאה.

(עה) כי יש הכלים בעולם וכו' הכלי עולם של שמות וכשמקבלים אלו הכלים ומכניסים אותם בתוך תורה ותפלה ונעשה מהם הכלים דקדושה זה בחינת גרים. היינו

ומגלה הריח הטוב של כל אחד מישראל שהוא נקודת הקדושה שלו.

(סט) נמצא שעל ידי תפלה זוכין לבחינות הנ"ל שעל ידי זה באים לבחינת קול הנ"ל. אף דלעיל במאמר (אות א) מבואר שעל ידי תפלה בבחינת דין של הבעל כח זוכים לכל הבחינות, ולא על ידי כל תפלה שמתפללים בכוונה כראוי, כדמשמע כאן. אפשר דתפלת הבעל כח בבחינת דין על ידו התקיים 'חיל בלע ויקיאנו', שהסטרא אחרא הקיאה כל התפלות שבלע ונעשה תיקון התפלה כפשוטו. וכלשון מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' (השכמת הבוקר ה, יא) "כי עכשיו הוא התפלה בשלמות וכו' אחר שהוכרח להתפלל בבחינת דין כדי להוציא הדעת מהסטרא אחרא וכו' אחר כך מתקן תיקון התפלה כתיקונו שהוא בחינת רחמים ודעת שזה עיקר תיקון התפלה".

(ע) עובר זה בחינת משיח. כתיב 'עבר' [בלא ו'. ונרמז בו ד - היינו ארבע אותיות הוי"ה. עב היינו שם הוי"ה ברבוע נ' י"ה יה"ו יהו"ה] כמנין חסד, כמבואר לעיל במאמר (אות א). ומשיח יזכה לזה בשלמות ועל כן הוא בבחינת ריח שגדל על ידי הקול.

(עא) וזה בחינת למס בחינת מסמום שממסמסין בדבר שיש לו ריח כדי שיהיה הריח נודף. היפך המבואר בתחילת המאמר דהמוכיח שאינו ראוי מעורר ריח רע של המעשים רעים, כמו כשמזיזים דבר שריחו אינו טוב. ומובן דה'מסמוס' הוא כי בכל יהודי גם כשעבר עברות ועשה מעשים רעים, מושרש בו טוב. וכדברי רבינו בתחילת המאמר שהרבה עולמות מקבלים השפעתם על ידי נשמות אלו. ועקב המעשים רעים נעלם הריח הטוב ואינו נרגש וצריך למסמס בהם ולעורר את הטוב המושרש בהם וכך הם

עח שהם בחינת הכל המה מעשה תענועים. פסוק זה נאמר על עבודה זרה, היינו אמונות כוזביות.

עט וכשמקבלים אלו ההבלים. במאמר 'אית לן בירא' (לקו"מ סי' לא, ח) מבואר שההבלים והכיסופין של בני אדם נמצאים באוויר, וכשכאים אל הצדיק הם יכולים להחטיאו או שהצדיק מעלה אותם אל הקדושה.

ויש לבאר שעיקר הבלי העולם הוא מה שבני אדם אצים רצים להעשיר, שהוא ענין התגברות מזונא דגופא, היפך כל התיקונים המבוארים במאמר. וזהו מה שרבינו מביא לעיל במאמר (סוף אות יא) את הפסוק 'עיני כל אליך ישרו', שהוא היפך הריצה אחר הממון וההתעשרות.

פ תיקון הריח והיראה וכו' הוא כבחינת הריאה. הנה ריאה אותיות יראה.

פא ה' רועי לא אחסר זה בחינת מזונא דנשמתא וכו' כי אין מחסור ליראיו. בליקוטי הלכות' (נטילת ידים ד) אומר מוהרנ"ת דמזונא דנשמתא היינו 'צדיק אוכל לשובע נפשו'. ובמזונא דגופא נאמר 'ובטן רשעים תחסר'.

סוף המאמר

פב וזה פירוש מאמר רבותינו ז"ל על עונ מלך הבשן. בליקוטי הלכות' (ערלה ג) מבאר מוהרנ"ת את התוכחה של משה רבינו בתחילת ספר דברים על פי המאמר, ומסיים שם זה לשונו "ועתה מה יפה אף נעים הסמיכות שנסמך התוכחה של משה רבינו

המבואר לעיל במאמר (אות ג) שכאשר הסטרא אחרא מקיאה עצמות חיותה נעשה מזה גרים. והענין כי עצם חיותם הוא מהקדושה שמקבלים כדי להחיותם ולקיימם בעולם. והוא נעשה אצלם כעצם מהותם וחיותם וכאילו הוא חלק מהרע ממש. וכשזוכים להוציא מהם עצמות חיותם, זהו בחינת גרים. [עיי' מאמר 'ויהי הם מריקים שקיהם' (לקו"מ סי' יז) שהרע הנתלש עם הטוב נעשה מזה גרים]. והנה זהו ממש ענין 'הבל נחית הבל סליק' המבואר כאן. ומה שאומר שההבלים של שטות נכנס בתוך תורה ותפלה, הוא על דרך המבואר במאמר המתחיל 'לפי גדולת השי"ת' (לקו"מ תנינא סי' מט) שלוקחים את החמימות של היצר הרע ומכניסים אותו בתורה ותפלה. והביאור שמוציא את הניצוץ הקדוש שבהם, היינו עצמות חיותם ומכניסים אותו בעבודת ה', שזה בחינת גרים.

עו כי זה הבעל כח וכו' הוא בחינת ציר נאמן לשולחיו כי הוא מוסר נפשו בשביל ישראל. כי צריך לזה מסירות נפש להכנס בתוך הגרון של הקליפה לגרום לה הקאות כדי לקיים 'חיל בלע ויקיאנו'. וצריך להיות בעל כח גדול לעמוד בזה, שאם יפול יתן להם יניקה גדולה יותר ח"ו. ונקרא 'ציר נאמן', כי צריך להמתיק הדינים, והוא עושה ההיפך כי מתפלל בחינת דין ונראה כאילו נותן להם יותר כח לינוק מהקדושה ח"ו. אבל באמת הוא 'ציר נאמן' ולא יכזב ח"ו וכל מה שעושה הוא להמתיק הדינים אף שנראה ההיפך ח"ו.

עז כי הריאה מקרר חמימות הגוף. אפשר שרומז על המתקת הדינים, שהדינים הם חמימות ואש והוא מקרר וממתיק אותם.

קדוש', משמע דקאי על שניהם, וכדברי ה'ספורנו' 'והיה מחניך קדוש - מן הטומאה ומן המיאוס'. וענין הטינוף של 'ויד תהיה לך' הוא ענין 'מזונא דגופא'.

פד) ואשדי עליהו כי עיקר רצונו להמשיך אליו תפלות ישראל ולהתאחו בהם אבל אחר כך כשהם אצלו ח"ו אזי מרוצה לחזור ולהשליכם על ישראל וכו' כי כבר הם פגומים. מפרש התיבות 'ואשדי עליהו' כפשוטו. וכפליים לתושיה שנרמז בהם המבואר לעיל במאמר (אות ב) על פסוק 'גם תנים חלצו שד', שרחמנות דסט"א [הנעשה על ידי שהסטרא אחרא יונקת ונאחזת ברחמנות דקדושה], בחינת 'כשד משדי', על ידי זה 'בת עמי לאכזר', שגם הרחמנות הנשאר אצלנו נפגם ונעשה אכזריות. וזהו 'ואשדי עליהו', ה' יצילנו.

פדה) בחינת נקבת בממיו ראש פריו. בתרגום מפרשו על קריעת ים סוף. ומכוון למבואר לעיל במאמר דקריעת ים סוף הוא בחינת תפלה בבחינת דין של הבעל כח. וברש"י מפרשו על מפלת סנחריב.

פו) וזהו משכוח שיניה. אפשר דנרמז בזה המובא בזהר (הקדמה ב:) דהשין של תיבת שקר, וכן מובא על השין של תיבת רשע, שהוא החיות דקדושה שיש ברשע ובשקר ובלעדו נשאר קר ורע. וכן מובא על (ההגדה של פסח) "הקהה את שיניו". והיינו גם (תהילים קיב, י) "שיניו יחרק ונמס". וזה 'ומשכוח שיניה' שמקיא עצמות חיותו.

פז) שקל נרגא וכו' נרגא זה בחינת כלי מלאכה של מעשה בראשית. עיין מאמר 'אני ה' הוא שמי' (לקו"מ סי' יא) 'בר נרגא זה

למלחמת עוג מלך הבשן, כמו שכתוב 'אלה הדברים וכו' אחרי הכותו את סיחון וכו' ואת עוג מלך הבשן' וכו' כי מלחמת עוג [היינו הכנעתו] הוא על ידי הקול הנ"ל שעל ידו דייקא יכולים להוכיח וכו' שכל עניני מאמר הנ"ל כלול במלחמת עוג שהכניעו משה עיי"ש. ועל כן לא היה משה יכול להוכיח את ישראל עד שהכניע והרג את עוג, שאז זכה לקול הנ"ל וכו'. וזהו 'אלה הדברים אשר דבר משה' וכו' היינו תוכחה, 'אחרי הכותו וכו' ואת עוג' וכו' כי על ידי זה דייקא היה יכול להוכיחם". מדברי מוהרנ"ת אלה למדים שמה שרבינו הליביש את המאמר בדברי חכמינו ז"ל בענין עוג, אין זה רק הלבשת עניני המאמר בלשון ודברי חכמינו ז"ל שרמזו בלשונם לסודות המאמר. אלא שעצם המעשה של עוג ומה שאמר 'מחנה ישראל וכו'', הכל היה על פי עניני המאמר. וללמד על הכלל כולו יצא, שכן הוא תמיד בכל מקום שרבינו הק' מביא מעשה מדברי חכמינו ז"ל. ומי שרגיל בתורתיו של רבינו ועוסק בהם על פי הכללים של רבי אברהם ב"ר נחמן בהקדמת ה'ביאור הליקוטים' הדבר זה פשוט אצלו. ובדברי מוהרנ"ת אלו מפורש הדבר באר היטב, והעתקנום הנה למען דעת עד היכן מגיעים עומק דברי רבינו ז"ל במאמריו.

פג) ועיקר קדושת המחנה הוא על ידי שמירה מתאוות ניאוף מבחינת מקרה לילה ח"ו כמו שכתוב בפרשה. הכוונה לפסוק שלפני 'והיה מחניך קדוש' [המובא כאן], דכתיב שם (פסוק יא) "כי יהיה בכ איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה".

והנה בתריה כתיב (פסוק יג) "ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חרוץ". ואחריו נאמר שם (פסוק טו) 'והיה מחניך

עוד אפשר דתיבת 'דודי' הוא צירוף אותיות 'יוד ד', היינו עשרה מיני נגינה שהם ארבע אותיות הוי"ה בריבוע, כמבואר לעיל במאמר (אות א).

(צא) בחינת מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות וכו' בבחינת אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. שני פסוקים אלו הלא הם כתובים בספר שיר השירים. ואפשר דשיר השירים נמשך מהשיר שיתער לעתיד לעורר בחינת הריח הטוב לקרב את ישראל לאביהם שבשמים ויהיה היחוד השלם.

(צב) זה בחינת המידות של הניגון שקורין מאסין שהם נעשין על ידי דילוג וקפיצה על הנימין. אפשר דהיינו המסמום המבואר לעיל במאמר (אות י).

(צג) זה בחינת המידות של הניגון. ביאור ענין 'מידות הניגון'. כי הלא קול הניגון הוא קול השי"ת שכאשר שומעים אותו מתמלאים ביראה, כמובא לעיל במאמר (אות א) הפסוק 'את קולך שמעתי בגן - ואירא'. ובשעת מתן תורה שמעו אז קול ה' ונפל עליהם יראה גדולה, כמו שנאמר (שמות כ, טו) "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק". אך זה היה למעלה מכוחם, לכן אמרו אל משה (שם פסוק טז) "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות", כי ישראל לא היה בכוחם לקבל את קול ה' כמו שהוא אלא על ידי צמצום של משה. היינו שיהיה הקול במידה ובמשקל שיהיה ביכולת לקבלו. וזה ענין שם הוי"ה באחוריים כידוע, שהוא בחינת דין וצמצום. וזהו 'כפול ומשולש ומרובע' היינו צמצומים על צמצומים באופנים שונים כדי שיהיה ביכולת לקבלו. ואפשר דזה

הקב"ה, כמו שכתוב 'המקרה במים עליותיו', וכמאמר 'אלקיכם נגר הוא'. היינו כלי מלאכה של מעשה בראשית.

(פח) ושוור עשר אמין זה בחינת השיר שלעתיד. איתא בגמ' (סנהדרין צב:) "אז ישיר משה - שר לא נאמר אלא ישיר, מכאן לתחיית המתים מן התורה". דישיר' על שם העתיד. והיו"ד הוא בחינת עשרה מיני נגינה שיתער לעתיד. וכן איתא ב'תיקוני זוהר' (תיקון כא, נא:) "בהווא זמנא דיתמחון חייביא מעלמא סלקא צלותא בניגונא בארבע מינין דאינון שיר פשוט ודא י', שיר כפול ודא י"ק, שיר משולש ודא יק"ו, שיר מרובע ודא יקו"ק וכו' ישראל סלקין מגו גלותא בניגונא, הדא הוא דכתיב אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת". ויובן ביותר לפי מה שהתבאר לעיל (אות פה) שקריעת ים סוף היה בחינת תפלה בבחינת דין ועל ידה התעורר בחינת הניגון.

(פט) וזהו ושוור עשר אמין זה בחינת השיר שלעתיד שהוא שיר פשוט. נראה שכוונתו לפרש 'שוור' מלשון שיר. אף שבהמשך מפרש לשון דילוג, שמדלג על הנימין של הכינור, אין זה סותר וכך דרכו ז"ל. ולפי פשוטו קאי 'שוור' על משה, ומכוון לפירושו כי משה זכה לתוכחה בבחינת שיר וניגון שלעתיד, כמבואר בתחילת המאמר.

(צ) בחינת מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות וכו' זה בחינת הניגון. תחילת הפסוק "קול דודי הנה זה בא", היינו קול הניגון. ואיתא שפסוק זה קאי על משה, ומכוון לדברי רבינו ז"ל 'משה כמה הוא וכו' ושוור וכו' בחינת קול דודי וכו' מדלג על ההרים'.

ענין תוכחה שהיא בדרך דין, בחינת צמצום, לצמצם את קול ה' במדה.

ועיין 'ביאור הליקוטים' (אות יט) "שהמובן מכותלי דבריו הקדושים שגם בהתורה הזאת המשיך רבינו תיקון הסמיכה לתלמידו מורינו רבי נתן ז"ל ושעל ידו המשיך קצת מהארת קול התוכחה והמוסר לנפשות ישראל באופן שלא יחליש את דעתם ונשמתם כי עוד יוסיף לחזקם וכו' וליתן בהם ריח טוב, שעל זה יסובב [הרמז] בהכתוב [בהבאת הכתוב] ומאמר חכמינו ז"ל [לעיל במאמר (אות א)] 'נרדי נתן ריחו - עזב לא נאמר אלא נתן'".
ואפשר שגם זה גם מסיבת הצמצום, כי אין לנו כח לקבל הקול מרבינו הק' בעצמו כי הוא אצלנו בחינת אור פשוט המתצמצם ומתבאר על ידי מוהרנ"ת ז"ל.

צד) בכסא זה בחינת נבואה כמו שכתוב המכסה אני מאברהם וכו' שזה בחינת נבואה בחינת כי לא יעשה וכו' כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. משני הפסוקים מתבאר שהנבואה הוא דבר מכוסה ומגלים אותה רק למי שראוי לה. וזה שכתוב אצל אברהם 'המכסה', בלשון תמיה, כי הלא 'לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים', וצריכא לשניהם, כי בפסוק הראשון לא נזכר להדיא לשון נבואה ובפסוק השני לא נזכר להדיא לשון כיסוי רק מכללא אתמר כי גילוי שייך בדבר המכוסה ודבר סודי. ואגב פירש יפה פסוק 'המכסה', כי הלא 'לא יעשה וגו' כי אם גלה סודו אל עבדיו' וצריך לגלות לאברהם שהוא נביא, כמו שכתוב עליו (בראשית כ, ז) "כי נביא הוא".

צד) ועל כן כשהמדמה מבורר ומתוקן אז יכולים לסדר שבחים ותארים לו ית'. נרמז ב'ליקוטי הלכות' (נטילת ידים ד, ג) דסידור שבחים ותארים להשי"ת הוא סוד השיר חדש שיזכו ישראל לעתיד בעת חידוש העולם על ידי תיקון המדמה והאמונה, כי כל השירים הם בחינת סידור תארים ושבחים להשי"ת.

צז) כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב שהוא בחינת משה עוז. כמבואר לעיל במאמר (אות יא) דמשפט הוא בחינת דין, היינו תפלה בבחינת דין שהוא בחינת 'מטה עוז'. ועל כן ראש השנה הוא בבחינת דין ועל ידו מוציאים כל החיות של הסטרא אחרא. והיינו המבואר שם (אות יא) ד'חק לישראל דמזונא'.

צד) וזה הניגון הוא בחינת הקול הנ"ל שהוא מכניע עקב דסטרא אחרא ווהו ומחיה בקרסוליה וקטליה וכו' על ידי בחינת קול הניגון הנ"ל שהוא בחינת קול יעקב שהוא מכניע עקב דסטרא אחרא. נראה דמתפרש בכפלים, שהצדיק על ידי תוכחתו את האדם מכניע עקב עשו שנאחז באדם עקב עוונותיו ובעיקר על ידי בחינת 'מזונא דגופא' שאינו אוכל בקדושה כראוי. וגם הכנעת הסטרא אחרא לגמרי שזה יהיה בשלמות לעתיד כשיתעורר קול הניגון, כי אז תכנע הסטרא אחרא לגמרי ובלע המוות לנצח'. ואז יתפרש כפשוטו תיבת 'וקטליה', כי תכנע ותבוטל הסטרא אחרא לגמרי. אולם גם כעת כל הכנעה של חלק מהסטרא אחרא, היא בחינת קטלא ומיתה לפי ערכה.

חידושים וביאורים כחג הפורים

על פי המאמר

הצדיק שמעורר ריח טוב היינו שמעורר את הנקודה הפנימית שיש בכל אחד מישראל.

והנה ישנם שני דרכים לעורר את הטוב הפנימי, האחד על ידי ביטוש החומר והרע המסבב ומלביש ומעלים את הטוב. והשני להמשיך אור גדול וחזק הפולש בעד החומר הפגום המסבב ומגיע אל הטוב ומבעיר ומלהיב אותו עד שמזכך גם החומר המסבב.

ואפשר דהדרך הראשון הוא דרך המוכיח שאינו ראוי המתעסק עם החטאים שעל ידי זה נתעורר הריח הרע שלהם. והדרך השני הוא דרך המוכיח הראוי שמעורר את הריח הטוב של הנשמה ואינו מתעסק עם הרע, כי קול תוכחתו נמשך מהניגון שיתער לעתיד הפולש ומגיע לטוב הפנימי ומאירו והרע נופל מאליו. וזה ענין מרדכי ויום הפורים, כאמור.

בהמשך המאמר אומר רבינו על פסוק 'וירא מנוחה וגו' ויהי למס עובד, 'למס' לשון מסמוס, שממסמסין בדבר שיש לו ריח כדי שיהיה הריח נודף. היינו שהצדיק על ידי קול תוכחתו ממסמס את הנקודות טובות שיש בכל אחד מישראל כדי שיהיה הריח הטוב שלהם נודף.

וזה שאמרו ז"ל (מגילה יג:): "כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד". כי הסתלקות הצדיק הוא בחינת הולדה,

בספר 'בני יששכר' (חודש אדר מאמר ה) מבאר את הפסוק (אסתר ד, א) 'ויצא בתוך העיר ויזעק' דקול זעקת מרדכי היה כדי לעורר בחינת הריח טוב, בסוד 'הקול יפה לבשמים'. כי הריח הטוב שייך לחודש אדר שהוא נגד החוטם, כדאיתא בכתבי האריז"ל.

ומבואר שם [וכן הוא ב'ליקוטי הלכות' (בכור בהמה טהורה ד)] שמרדכי ואסתר הם בחינת בשמים, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (חולין קלט:): "מרדכי מן התורה מנין, דכתיב 'מר דרור' ומתרגמינן 'מירא דכיא'", ובמסכת מגילה (י:): "'יעלה ברוש' זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר 'ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור' ומתרגמינן 'מרי דכיא'". בחינת 'אלך לי את הר המור' המובא במאמר (בביאור מעשה דעוג). וכן אסתר היא הדסה.

והנה מרדכי שהוא בחינת קול המוכיח הראוי נרמז בפסוק המובא במאמר (אות א) 'הרם כשפר קולך והגד לעמי פשעם', שסופי תיבותיו מרדכי. ומרדכי קיים מקרא זה, כדכתיב 'ויצא בתוך העיר ויזעק', ו'הקול יפה לבשמים' לעורר ריח טוב שיש אפילו בפושעי ישראל, כמאמר חכמינו ז"ל (שיר השירים רבה ו, א) "אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא שכל עבירות שעשה, הקב"ה מונה אותן לו זכות, הדא הוא דכתיב 'מור ואהליות קציעות כל בגדותיך' - כל הבגידות שבגדת בי הרי הן כמור ואהליות לפניי". כי בכל אחד מישראל אפילו הגרוע שבגרועים יש בהם קדושה פנימית מצד שרשם, ובהתעורר בחינה זו חוזרים מיד בתשובה. וזהו התוכחה של

בבחינת דין של הצדיק הבעל כח שנכנסת אל לוע הסטרא אחרא ונעמדת בגרונה ועל ידי זה מתקיים 'חיל בלע ויקיאנו' ונעשים גרים. והיינו מה שכתוב במגילה (אסתר ה, יז) "ורבים מעמי הארץ מתייהדים".

והנה הפסוק "מר דרור" שתרגומו מירא דכיא ומרמו על מרדכי נאמר בעשיית שמן המשחה למשיחת המשכן וכליו. ומבואר ב'ליקוטי הלכות' (השכמת הבוקר א) המיוסדת על מאמר 'אזמרה לאלקי בעודי' (לקו"מ סי' רפב) דהמשכן וכליו שבאו מנדבת לבם של כל ישראל, כמו שכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו' [פירש רש"י לשון רצון טוב], רומזים על הנקודות טובות שבכל אחד מישראל ועל ידי זה התכפר להם עוון העגל. ואפשר דזה ענין הבשמים 'מר דרור וכו'' שמהם נעשה שמן המשחה למשוח את המשכן, היינו את הנקודות טובות שבפנימיות כל אחד מישראל שהוא הריח טוב של הנקודות והמעשים טובים המתגלים על ידי הצדיק בחינת מרדכי 'מירא דכיא', בחינת 'נרדי נתן ריחו', ואף שחטאו בעגל התעורר בהם הריח טוב על ידי נדבתם ומשיחת שמן המשחה.

וזהו (מגילה ז:) "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", 'לבסומי' דייקא, היינו לעורר הריח טוב של הבשמים ראש 'מר דרור', ואז אין חילוק בין ארור לברוך כי הריח רע נתהפך לריח טוב.

ועיין ב'ליקוטי הלכות' (בכור בהמה טהורה ד) שבפורים מתגלה יראה עלאה דעלאה על ידי בחינת מרדכי ואסתר ששניהם הם בסוד ריח, יראת ה'. וזה מה שבקריאת המגלה צריך לעמוד באימה וביראה כבקריאת התורה. ויתבאר דקריאת המגלה הוא בחינת התוכחה

כי (זוהר אחרי עא:): "צדיקיא שכחי בהאי עלמא יתיר בתר דאסתלקו", נמצא דאדרבה מחמת שהסתלק בחודש זה יפה כוחו ביותר.

וזה היה כוחו של משה בתוכחתו ביום הסתלקותו לעורר ריח טוב בנשמות ישראל. כמו שהתבאר לעיל (אות ד) שבתוכחתו רמז ולימד זכות על ישראל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק 'ודי זהב'. כי באמת אינם ראויים לחטא והחיצוניות גרם.

וב'ליקוטי הלכות' (עולה ד, טז) מבאר מה שמשוה הזכיר בתוכחתו רק המקומות שחטאו בהם [במדבר, בערבה, מול סוף, ולבן, וחצרות, ודי זהב], לרמז שהמקום גרם להם, כמאמר חכמינו ז"ל (אבות ב, ד) "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו". ובחודש זה דייקא שהסתלק בו ובו נאמרה התוכחה, התעורר מחדש ענין זה על ידי מרדכי הצדיק שהוא משורש משה רבינו ע"ה, כמובא. והוא בחינת 'בשמים ראש מר דרור'. ולכן נקראים הימים האלו 'פורים על שם הפור', כי הנס היה שנפל הפור בחודש זה והתגלה הריח טוב של ישראל ועל ידי זה קבלו את התורה מחדש ברצון. ועיין לעיל (אות ו) שהבאנו את דברי ה'פרפראות לחכמה' במאמר 'אשרי העם - השגחה' (סי' יג) על דברי רבינו בפסוק 'אריתי מורי עם בשמי' שהצדיק מעלה את הרצונות שאינם טובים שהם בחינת 'מרת נפש' עם הרצון הטוב הנקרא 'בשמי' שמעלה ריח טוב. שהמור נעשה מדם חיה טמאה ועושים ממנה בשמים ראש לשמן המשחה, בחינת 'עוונות מתהפכין לזכויות'.

ומה שנלקחה אסתר לבית אחשוורוש, אפשר דאסתר מרמזת על סוד התפלה שנפלה ונבלעה אצלם. ודייקא מרדכי שהוא הבעל כח שלח אותה שתבא אל המלך, כענין התפלה

ואמר זכאה מאן דמלל וכו' [על אודנין דשמע].

ועיין עוד ב'ליקוטי הלכות' (ברכת הריח ד, ה) שמוהרנ"ת מבאר את כל תוקף הנס של פורים על פי המאמר, וזה תוכן דבריו כי המן עמלק רצה להתגבר לבלוע את ישראל לגמרי, להשמיד להרוג ולאבד, ושאל כוחו מזה שנשאו נשים נכריות - שהוא פגם תאוות ניאוף, והשתחוו לצלם - שהוא פגם אמונה, ונהנו מסעודתו של אותו רשע - שהוא פגם תאוות אכילה, בחינת התגברות מזונא דגופא, פגם אכילת עץ הדעת. ועל ידי כל זה מתגבר קליפת המן עמלק, כמוכן ומבואר במאמר, שפגם אכילה ופגם ניאוף ופגם אמונה תלויים זה בזה. ועל ידי זה התגבר עליהם המן עמלק שהוא עיקר זוהמת הנחש. וניקתו היה על ידי ששאל חמל על אג, כדלעיל מ'ליקוטי הלכות', בחינת רחמנות דסטרא אחרא, שמשם יניקת זוהמת הנחש. והמן בראותו את ישראל מרודים מאד מאד ושיש עליהם פגמים וקטרוגים רצה להתגבר על מרדכי וישראל וחשב מחשבה רעה וכו'. אבל השי"ת חמל על עמו ושלה את מרדכי ואסתר, ומרדכי הוא משיח שכלול מכל הריחות טובות שנמשכים מהתפלה בבחינת דין של הבעל כח.

של מרדכי הצדיק שמעורר הריח טוב שהוא היראה. ונמצא דקריאת המגלה ותקיעת שופר הם בחינת אחת, ואפשר דזה נרמז בדברי רבותינו ז"ל (סוכה מג.) "היינו טעמא דשופר היינו טעמא דמגלה" [לענין הגזירה לא לתקוע בשופר בשבת ולא לקרוא מגלה בשבת, שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים]. כי בשבת מתעורר יראה גדולה [עיין תיקוני זוהר (תיקון ט, כד): "בראשית - ירא שבת", כדאיתא (תוס' כתובות נה: ד"ה ובתרומת מעשר) [בשם הירושלמי] "עם הארץ ירא לשקר בשבת"], לכן אין צריך לתקוע בשופר ואין צריך לקרוא במגלה כשחל בשבת. ועיין ספר 'דברי יחזקאל' (תצוה - עניני פורים) זה לשונו "הרה"ק מוהר"ר ברוך זלה"ה ממעזיבעז אמר כי מרומז פורים בתורה בפסוק 'ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק בנו'. הגמל אותיות מגלה, שעשה משתה בפורים. ושאל אותו בדחן שלו מהו הפירוש בתיבת 'את יצחק בנו', השיב הרה"ק מוהר"ר ברוך זלה"ה אמור אתה, ואמר שהוא על דרך מאמרם ז"ל (סוכה מג.) "היינו טעמא דשופר היינו טעמא דמגילה", לענין שלא לקרוא המגילה בשבת וגם שלא לתקוע בשופר בשבת טעם אחד להם משום שלא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, וידוע דשופר מרמז על אילו של יצחק. והוטב בעיני הרה"ק מה"ר ברוך זלה"ה

